MOST
Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

GODINA 64 BROJ 4 JULI 2016.

DAN HOLOKAUSTA – ŠOA U IZRAELU I SVETU

5. maj 2016.
Piše Milan Fogel
Foto Nisim Mandil i M.Fogel

Za razliku od zvuka sirena koje nas uobičajeno upozoravaju na opasnost od raketnog bombardovanja iz pojasa Gaze, jauk sirena nas je tačno u 10 časova pozvao da dva minuta zaustavimo sve aktivnosti i odamo poštu za 6 milona Jevreja stradalih u Holokaustu – Šoa.

Kao i obično, haredimi, ultraortodoksni Jevreji nisu bili spremni da odaju poštu čak ni onima koji su pripadali njihovom pokretu (ili pokretima, ima ih više u svetu), za razliku od Hitlera kome je bilo dovoljno da je neko Jevrejin i uopšte mu nije smetalo da i haredime deportuje u logore smrti.

Deo arapske populacije se ponašao na sličan način, iako moramo reći da je većina arapskog življa bila spremna da iskaže žaljenje zbog stradanja nevinih.

U isto vreme kada su Jevreji širom Izraela obeležavali dan sećanja na stradale u Holokaustu neki događaji su nas podsećali da borba za miran život još uvek nije završena, a nema naznaka ni da će se to uskoro desiti.

Terorističke organizacije iz Pojasa Gaze ispaljivale su rakete na vojne instalacije u blizini granice, gde se svakodnevno otkrivaju novi tuneli koji vode prema izraelskim naseljima sa civilnim stanovništvom. Njihova poruka je jasna, ubistvo ili otmica izraelskih građana i vojnika u zamenu za ustupke na koje izraelska vlada nikada neće pristati.

Mere bezbednosti su u Izraelu podignute na najviši nivo, tako da nije uspeo nijedan teroristički napad noževima, makazama i sličnim kućnim oruđima na civilno stanovništvo.

nastavak na str 3

REČ UREDNIKA

TUNELI- HAMAS GAZA

Piše Milan Fogel

Malo je falilo da pre godinu dana napravim neoprostivu grešku i da objavim knjigu o tunelima koji povezuju Gazu sa našim teritorijama. Danas, kada su objavljeni mnogi detalji, to izgleda čudno, ali neko ko radi na mestu urednika Mosta to bi morao da zna. Naime, čista fikcija, bazirana na istinitim događajima, kao što je otmica vojnika Gilada Šalida ili pripremljen napad na porodicu u neposrednoj blizini granice sa Gazom, ponukale su me da napišem roman pod jednostavnim nazivom Tunel. Moja mašta, dopunjena stvarnim događajima, iskonstruisala je čitavu priču o dešavanjima na granici i teškom položaju Jevreja koji žive u tom području, a onda sam u jednom razgovoru sa prijateljem, koji je malo bolje upućen u vojne stvari, doživeo šok. Pitao me je da li sam dobio dozvolu vojnih vlasti da objavim vojne tajne. 'Kakve vojne tajne?', bio sam zbunjen, 'pa ja nisam ni video, a kamoli bio u nekom tunelu!'

'Suviše si realno opisao tunele, nisam siguran kako to možeš da objasniš.'

Shvatio sam, odjednom sam postao sumnjivo lice. Srećom samo za mog prijatelja. Da sam mu rekao da sam u romanu predvideo i potapanje tunela morskom vodom, ne znam kako bi reagovao. Ipak, brzo je shvatio da ne treba biti mnogo pametan da se shvati situacija na terenu, a vojna tajna je vojna tajna, a roman je, za svaki slučaj, do daljeg ostao u fioci.

MOST
Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 64
Broj 4 juli 2016.
Broj strana: 56

HOJ POB 5049
Hitahdut Oley Yugoslavia, Kfar Saba 4415001. BOX 5049

E-mail: hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA
Glavni urednik Milan Fogel
e-mail:
milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane
Alex Epstein

Članovi redakcije: Avraham Atijas, Miriam Aviezer, Ivica Čerešnješ i Dušan Mihalek

POZIV ČITAOCIMA

Više nisam siguran kada kažete da ste zadovoljni Mostom. Možda nam se javljate i hvalite samo reda radi?
Istina je da se mi trudimo, ali kao urednik, moram reći da saradnja nije obostrana. Uspeli smo da imamo stalne saradnike, ali to nije dovoljno. Baš vi se oglušujete o pozive na saradnju. Možda, ipak, ima nešto što biste želeli da podelite sa čitaocima Mosta, neka vest, neko sećanje iz dalje ili bliže prošlosti.
Neko mi je rekao da mu je nezgodno da piše, jer je prilično zaboravio jezik iz bivše Jugoslavije. Nemojte to da vas brine, sve će biti napisano onako kako treba!
Pišite, šaljite nam interesantne fotografije, za vas će uvek biti prostora u Mostu!

Urednik

REČ MIRI DERMAN, predsednice HOJ

Dragi prijateljice i prijatelji, Šalom.
Nakon puno bogatih aktivnosti ove godine, odlazimo na odmor do kraja leta, kako bismo prikupili nove snage da nastavimo dalje. Naravno, i vi ćete sigurno iskoristiti odmor za putovanja, uživanja i prijatan odmor, što vam iskreno želim. Onima koji ostaju kod kuće želim da se klima uređaji ne kvare!
Vama, koji ćete putovati u bivšu Jugoslaviju, želim prijatan boravak i nadam se da ćete preko naših novina podeliti utiske o vašem boravku.
U maju mesecu smo u Šorešu, pored spomenika podignutim u znak sećanja na Jevreje iz ex Jugoslavije, organizovali komemoraciju stradalima u Holokaustu. Ceremonija je održana pod nazivom “Slučajno spaseni”.
U Kidronu smo 30. maja obeležili osnivanje i proslavili “80 godina Udruženja”. Dalje ćete imati prilike da vidite spisak učesnika na panelu, koji je organizovan tim povodom.
U Rišponu je 27. juna na promociji predstavljena knjiga “Dve princeze i kraljica”, autora Samjuela Davida.
Kao što stalno ističem na svim našim okupljanjima, još uvek nemamo dovoljno finansijskih sredstava da završimo film o Holokaustu u bivšoj Jugoslaviji. Sigurno će se svako od vas radovati da vidi završen film i da prisustvuje premijeri! Veoma je važno da film bude završen kako bi preživeli mogli sa decom i unucima da i tako vide šta se dešavalo sa mnogim porodicama, kao deo otvorenog međugeneracijskog dijaloga kroz koji će dobiti priliku da vide i čuju preživele Holokaust. Prešli smo dug put na ostvarenju filma; dva puta su preživeli snimani u bivšoj Jugoslaviji, sav materijal je preveden i veći deo filma je već pripremljen.
Obraćam se svima da svojim donacijama pomognu završetak filma. Takođe vas molim da se obratite svima koji imaju mogućnosti da svojim donacijama pomognu završetak projekta! Ne zaboravite, vreme je kratko, ima još dosta toga da se uradi, a ono što ne uradimo sada, neće više biti urađeno!
Još jedna važna molba, oni koji još nisu platili članarinu – 150 šekela za 2016. godinu – molim da to učine odmah! Ukoliko ne ispunite vaše obaveze uskoro više nećemo moći, između ostalog, da izdajemo “Most“.
Čekove možete da pošaljete na sledeću adresu:
התאחדות עולי יוגוסלביה לשעבר
ת.ד 5049 כפר סבא 441500
Često se postavlja pitanje sa zahtevom da se na našem Facebook sajtu objavljuju tekstovi dvojezično. Sasvim legitimno, ali mi to možemo uraditi sâmo ako se mobiliše više dobrovoljaca. Do tada možemo da prevodimo sâmo one artikle za koje verujemo da su neophodni za informisanje svih čitalaca. Ovom prilikom se zahvaljujem Danieli Šemi, koja nijednom nije odbila našu molbu da prevede naše priloge sa hebrejskog na srpski/hrvatski jezik.
Svakom od vas, koji žele da pomognu i time utiču na naš rad (ne sâmo savetima…), predlažem da istaknu kandidaturu za Glavni odbor Udruženja. Ukoliko budete izabrani, moći ćete

REČ PREDSEDNICE HOJ

nastavak:

da implementirate vaše ideje. Nama su potrebni ozbiljni ljudi, sposobni i spremni da doprinesu našim aktivnostima.

Zainteresovani za kandidaturu za člana Glavnog odbora (Vaad) mole se da pošalju ime i nekoliko reči o sebi i da isto pošalju elektronskom poštom na adresu hitahdut@gmail.com

do 25.8.2016. godine.

Takođe, ko želi na Skupštini da uzme učešće u diskusiji da do istog datuma i na isti način pošalje tezu o kojoj želi da govori.

U ponedeljak, 19.9.2016. od 11 do 14:15 časova posetićemo "Centar Hercl". Podsetićemo se porodice Hercl, vizionara države, čija je porodica poreklom iz Zemuna.

Ove godine je Efrat Laufer preuzela vođenje računovodstva našeg Udruženja. Ne sumnjajući u temeljan i profesionalan rad, olakšala nam je posao na obostrano zadovoljstvo.

Sa vašom dozvolom zahvalila bih se članovima Glavnog odbora (Vaad) i volonterima, koji su naporno radili i koji su zaslužni za organizovanje dosadašnjih manifestacija. Milanu Fogelu I Aleksu Epštajnu na uređivanju novina i svim članovima Udruženja, koji su nam ukazali poverenje i učestvovali u našim manifestacijama.

Prijatan odmor, po mogućstvu 'hladnjikav', vaša Miri

DAN HOLOKAUSTA – ŠOA

nastavak sa 1. strane

Šoreš – Jevreji iz bivše Jugoslavije su na tradicionalnom komemorativnom skupu u Šorešu, u blizini šume posađene u znak sećanja na stradale Jevreje za vreme Drugog svetskog rata, podsećali na teška vremena i oko 65 hiljada ubijenih Jevreja u Holokaustu na prostorima bivše Jugoslavije ili su odatle poslati u nacističke logore smrti širom Evrope.

Možda i sam naziv komemoracije dovoljno govori o onome kako se danas osećamo „Slučajno preživeli", iako su na komemoraciji učestvovali i oni koji su zahvaljujući „slučajno preživelim" danas odrasli ljudi i imaju svoju decu, unuke…

Na komemoraciji su bili prisutni i predstavnici diplomatskog kora država iz bivše Jugoslavije, kao i direktor za Balkan iz Ministarstva spoljnih poslova Izraela i nova ambasadorka države Izrael u Srbiji.

Na početku komemorativne ceremonije čula se molitva iz psalma El male rahamim, koju je predvodio Ariel Ben-Gigi, unuk Eve i Jaše Kelera, a kadiš je izgovorio Joel Fišer.

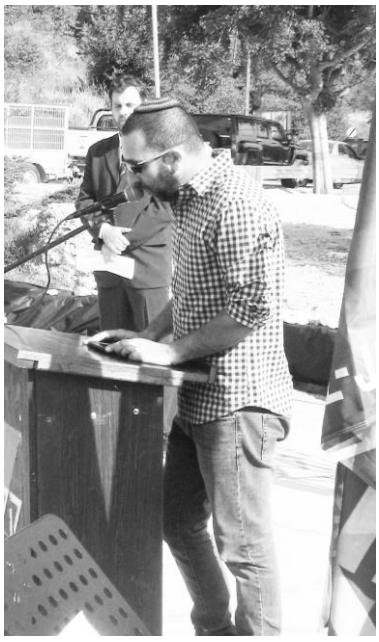

Ariel Ben-Gigi

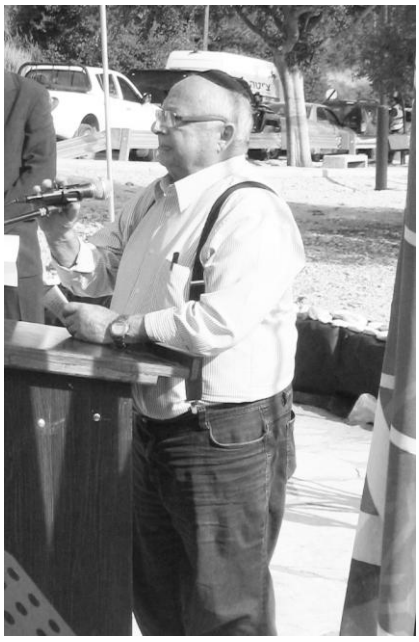

Joel Fišer

MIRI DERMAN, predsednica HOJ

'Ove godine Jom HaShoa je posvećen onima koji su slučajem spaseni. Ćućemo potresne priče kako se sudbina promenila od sigurne smrti u život uz pomoć dobrih ljudi koji nisu dozvolili da krenu putem zla već su sačuvali razum i ljudskost. Pravednici', rekla je između ostalog predsednica HOJ.

'Kao deo naše obaveze, i želje, da čuvamo sećanja na zajednice u Jugoslaviji, da se ono što se dogodilo i njihova tragedija šire upozna i uspomena na naše drage ne padne u zaborav, odučili smo, uz podršku Miriam Aviezer, i sa njom Moše Ben Šahara, prethodnog predsednika i sadašnjeg člana Glavnog odbora HOJ, Joela Fišera, i drugih članova koji sarađuju u tome, da napravimo film o Holokaustu Jevreja Jugoslavije.'

Miri Derman se obratila prisutnima sa molbom da nastave sa doniranjem i svima kojima je drag i značajan ovaj projekt da doprinesu uspešnom završetku ovog značajnog dela.

Simha Geva, sin Emila i Esti Geve

Iz bezbednosnih razloga ove godine nisu paljene baklje u spomen na 6 miliona stradalih Jevreja, ali je pomen obeležen ispisivanjem na kamenu imena stradalih u Šoa.

Veliki broj prisutnih govori koliko nam je značajna ova ceremonija. Ne želimo da zaboravimo, ali bismo voleli da i naši potomci znaju da postoji mesto gde možemo odati poštu stradalima.

Zbog nemira u zemlji ove godine je pojačana bezbednost gostiju i učesnika komemoracije.

BARUH KOPEL - Jad Vašem

S jedne strane moramo reći da je Baruh svoje predavanje izneo na vrlo zanimljiv način, ali ne za ovu priliku. Izgleda da smo već nekoliko godina unazad u nekom nesporazumu sa odgovornima u Jad Vašemu.

Naime, Jad Vašem delegira nekog od zaposlenih, ovog puta to je bio Baruh Kopel, vodič u Jad Vašemu, da nam održi predavanje o Holokaustu u bivšoj Jugoslaviji. Prvo, tema nam je veoma dobro poznata, drugo, na komemoraciji se ne drže predavanja.

Kruna Baruhovog izlaganja je bio primer pravednika i spasenog Jevreja, što bi se sasvim dobro uklopilo u temu komemoracije, samo da je uzeo primer nekog od oko 300 pravednika iz bivše Jugoslavije, a ne potpunog stranca. Ovako smo imali utisak da smo na komemoraciji koja nema veze sa stradalima u bivšoj Jugoslaviji.

IZI KABILJO

Još jedna potresna priča, sa srećnim završetkom, koja je mnogima naterala suze na oči. Reč je o ’niti koja je povezala porodice, koja ih je povezivala više od desetina godina, koja ih je povezala u vreme rata, patnje i opasnosti, nit spasa i bliskosti, ljudske toplote i istinskog prijateljstva. Nit koja povezuje već nove generacije i ne slabi i nastavlja da povezuje dve porodice.’

Na poziv Ize Kabilja u Izrael je stigla unuka pravednika Jozefa Eberharda, Nemca, koji je u Sarajevu spasao porodicu Kabiljo, a sudbina je htela da posle Drugog svetskog rata, spasena porodica spase Jozu od neopravdanih optužbi za saradnju sa nacističkim okupatorima.

Izi Kabiljo sa tri unuke, njegove dve i Pravednika Jozefa Eberharda (druga s desno)

MIRJAM EITAN

Emocije su ponekad jače od nas samih. Od onoga kako bismo želeli da ispričamo našu priču, bez suza, do bolnog sećanja na tragičnu sudbinu naših najbližih. Mirjam nije bila izuzetak, podsetila se na teška vremena i njeno spasenje, a suze nije mogla da sakrije.

’Tada, u svom tom užasu se desilo čudo. Na vratima logora (u Djakovu) se pojavio Dr Grinbaum, hirurg, naš rođak. Proglasio je mamu, baku i mene mrtvima, te da naša tijela treba izbaciti iz logora u cilju sprečavanja epidemije tifusa. Tako smo kao "leševi" izašli kroz vrata logora.

’Danas, ja sam majka troje djece i baka osmoro unučadi, kojima želim dug život.’

Što bliže prabaki u teškim trenucima prisećanja Mirjam Eitan na teška vremena Šoa

BENI EPŠTAJN

Rođen sam u Adi, u Vojvodini, koja je sa nemačkom okupacijom 1941. pripala Mađarskoj. Posle tri godine, u aprilu 1944, a meni je tada bilo 13 godina, našao sam se u jednom od vozova Adolfa Ajhmana na putu za Aušvic. Naš voz je na ne velikoj udaljenosti od Aušvica skrenut u Austriju i zaustavljen u stanici Gencendorf, nedaleko od Beča… Objavili su da će oni koji ostanu u vozu i koji budu vraćeni sa selekcije nastaviti put i raditi u fabrici. Moja starija sestra je odmah iskočila bez predomišljanja i obavestila da svi silazimo, jer u radu u polju nema opasnosti da nas bombarduju saveznici koji bombarduju fabrike.

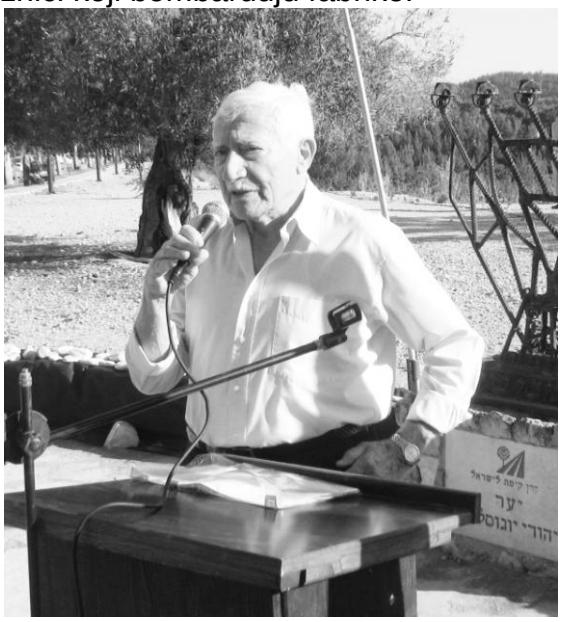

…Ostali smo u Austriji, oko 550 Jevreja od nekoliko hiljada koji su bili u našem vozu. Kasnije smo saznali da je bio samo još jedan voz koji je tako prošao, i to među bezbrojnom vozovima koji su odvodili Jevreje Madjarske i Vojvodine u Aušvic. Svi članovi moje porodice, moji drugovi i vršnjaci iz Ade ubijeni su odmah po dolasku u Aušvic. Bio sam najmlađi koji je spasen i preživeo, i to zahvaljujući hrabrosti moje majke.

Priča Rina Ben Natan – kćerka Mire Francuz

Dugačak je bio put od Šida, preko Zagreba i Ljubljane do Italije i konačno iz Barija preko Egipta do Obećane zemlje.

'Drugi svetski rat je počeo na Pesah. Isto veče smo jeli maces kao što je običaj. Iznenada smo čuli tenkove i uplašili se jer nismo znali šta se dešava… Nemci su ušli u Šid i pitali za jevrejske familije. Ustaše su dovele Nemce u našu kuću.

U školi su me voleli, znali su da sam Jevrejka.

Kada su stigli Nemci u našu kuću hteli su znati da li nešto sakrivamo. Nismo imali priliku nešto sakriti, jer se sve odvijalo veoma brzo, za jednu noć. U kući smo bile dve kćerke, mama i tata. Mama je vikala, Nemci su joj začepili usta puškom. Prevrnuli su ormare i uzimali sve što bi htjeli. Zlato nije bilo u kući.

Malo kasnije smo svi morali otići u opštinsku kuću. Svi smo dobro govorili njemački, naročito tata i deda, jer su bili u austro-ugarskoj vojsci. Rečeno nam je da moramo raditi pod nadzorom Nemaca. Meni je rečeno da prevodim poreske knjige sa srpskog na njemački jezik u Opštini. Videla sam da službenici od upravnika stavljaju pečate i taksene marke na dokumente. Jedno jutro sam uzela prazne obrasce i stavila pečate i marke.'

Tako je počelo putovanje puno opasnosti i neizvesnosti. Porodica Francuz je spasena, ali velik broj članova familije nije dočekao kraj rata.

RUT PERL

Rođena sam 14.12.1938. kao Rut - Roza Goldberger. Živeli smo u Zagrebu, u Hrvatskoj, u Jugoslaviji.

Zima 1942. je bila teška, bilo je hladno, padao je debeo sneg. Stanje je postalo veoma teško za stanovništvo koje se našlo pod nacističkom okupacijom. Više od svih su patili Jevreji, koje su ustaše, saradnici nemačkih okupatora, progonili i pogoršali im situaciju.

Tako se dogodilo da smo majka i ja ostale same, oca su odveli i nismo znale kuda, ni kada će se vratiti.

Očev stariji brat je sa ženom pobegao u Italiju još kada je za to postojala mogućnost. Zvali su mamu da pođe sa njima, ali mama je odbila i nadala se da će se otac vratiti i nije htela da nas ne nađe kod kuće. To ju je sprečilo da beži i tako se spase.

Logor Djakovo

Kako ja nisam bila među decom koja su izašla u Osijek, majka je našla način da me izvede iz logora, na način koji mi ni danas nije poznat. Jednog jutra smo mama i ja krenule u pravcu glavne kapije logora izašle, i napolju je čekao mali crni auto u koji me je mama uvela, obrisala mi cipele, jer je bilo blato od otopljenog snega, rekla je da ide da opere ruke od blata i krenula nazad u pravcu logora. Auto se pokrenuo i brzo odvezao. Odonda je više nisam videla i ne znam kakva joj je bila sudbina.

To je bilo u proleće 1942. godine, i do kraja rata je bilo daleko, dalek put za mene u novi život. Većina dece koja su izašla iz logora Djakovo u porodice u Osijek, odvedena su zajedno sa tim porodicama u logor Jasenovac i tamo stradali. Deo je odveden u Aušvic, odakle se ni jedno nije vratilo.

Dvora Dotan i Iris Zauberman Pripremile su prigodan muzički program

Nisim Mandil je i ovoga puta svojom kamerom ovekovečio događaj koji će ostati za sledeće generacije

Daniel Fogel je i ovoga puta opravdao poverenje kada mu je povereno da vodi ceremoniju

Mladi Jevreji i Poljaci u 25. Maršu živih u Aušvicu

Iz domaće i strane štampe

Više od 8.500 mladih Jevreja i Poljaka sa mladim Jevrejima iz 40 zemalja sveta, odalo je poštu žrtvama Holokausta u tradicionalnom, 25. "Maršu živih", nemom pohodu stazom smrti od kapije nemačkog nacističkog logora Aušvic na jugu Poljske, do gasnih komora i Spomenika žrtvama Holokausta.

Na čelu povorke nalazio se Rabin Mair Lau (sa Torom u rukama), rođen 1937. u Poljskoj, Piotrkov Tribunalski, preživeli Holokausta, jedno vreme Glavni aškenaski rabin Izraela, trenutno predsednik Saveta Jad Vašema

Pohod pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvete Izraela kao svojevrsni živi čas istorije za mlade Jevreje kojima se tradicionalno pridružuju vršnjaci iz Poljske, na terenu najveće fabrike smrti koju su nemački nacisti podigli na jugu okupirane Poljske, predvodili su neki od preživelih logoraša, ministarka pravde Izraela Ajlet Šaked i nekadašnji glavni rabin Izraela Meir Lau. Mimohod je krenuo od glavne kapije nekadašnjeg logora Aušvic-Birkenau i ciničnog nacističkog napisa na ulazu "Rad oslobađa".

U ruševinama dve najveće gasne komore u logoru Aušivc-Birkenau učesnici Marša živih zapalili su šest baklji da podsete na šest miliona Jevreja koje su nacisti uspeli da likvidiraju u svom monstruoznom "rešenju" jevrejskog pitanja u Evropi.

"Marš živih" kao projekt edukacije mladih Jevreja u želji da se Holokaust nikad ne zaboravi kako se ne bi ponovio započet je 1988. godine i do sada je u Maršu živih nemo tri kilometra staze smrti prevalilo preko 220.000 mahom mladih, a sa njima i predsednici i premijeri Izraela i Poljske i duhovni velikodostojnici više religija.

U Jasenovcu ove godine dva puta održana komemoracija

Iz strane štampe

PRVA od tri najavljene komemoracije u Jasenovcu održana je 15. aprila u organizaciji Koordinacije jevrejskih opština u Hrvatskoj, okupila je ne samo predstavnike Jevreja već i Srba u Hrvatskoj. Osim njih u Jasenovac su došle mnoge diplomate, poput austrijskog ambasadora Andreasa Videnhofa i izraelske ambasadorke Zine Kalaj Klajtman, kao i predstavnici ambasada Nemačke, Francuske, Amerike i Srbije. U Jasenovcu su bili i zastupnici Sarajevske jevrejske opštine, bivši hrvatski predsednik Ivo Josipović i neki saborski poslanici. Ali među okupljenima nije bilo upravnice Javne ustanove spomen-područja Jasenovac Nataše Jovičić.

- Organizovali smo posebnu komemoraciju da skrenemo pažnju javnosti da se u Hrvatskoj događa nešto slično zbivanjima u takozvanoj NDH 1941. godine i u Nemačkoj 1933. godine - rekao je dr. Ognjen Kraus, predsednik Koordinacije jevrejskih opština u Hrvatskoj. To je ujedno do sada najoštrija kritika događanja u Hrvatskoj i nove vlasti, koja će bez sumnje imati dalekosežne posledice i biti zabeležena u svetu.

- Ovo je reakcija na nečinjenje države u pogledu ustaških povika na ulicama gradova i fudbalskim utakmicama, kao i govora mržnje u medijima. Ograđivanje od ustaškog režima i zločina predsednice Kolinde Grabar Kitarović dogodila se tek pošto smo mi doneli odluku o odvojenoj komemoraciji, i posle pritiska izvan Hrvatske - rekao je Kraus. - A potpredsednik vlade Tomislav Karamarko nije nikada osudio ovaj logor i zločine u njemu, nikada nije osudio ustaštvo i rasne zakone.

Ognjen Kraus i Vrhovni rabin Hrvatske i Crne Gore Lucijano Moše Prelević u spomen području Jasenovac

Druga komemoracija je održana 22. aprila. **Na službenoj komemoraciji**, koju bojkotiraju židovske općine, SNV i Savez antifašista, nije bilo političkih govora.
Za razliku od ranijih godina, na komemoraciji, prema želji preživjelih logoraša, nema govora državnih dužnosnika već je nakon himne i minute šutnje pročitano pismo najstarije živuće bivše zatočenice Pave Molnar (95), kao i pisma logoraša iz knjige "Pisma iz logora", autorice Maje Kućan.
Pava Molnar u razgovoru za *Jutarnji list* ranije je rekla kako je povukla svoj govor jer ne želi
da bude pročitan tamo gdje nisu prisutni svi koji bi trebali biti, već idu odvojeno, te da je o tome obavijestila ravnateljicu Spomen-područja Natašu Jovičić.
No, ravnateljica memorijalnog područja Jasenovac tvrdi da je Pava Molnar nije zvala da povuče napisano.
Direktor jerusalimskog centra za istraživanje zločina holokausta "Simon Vizental" **Efraim Zurof** ocenio je potpuno opravdanim odluku Saveza jevrejskih opština Hrvatske i Srpskog narodnog veća da ne učestvuju u zvaničnoj komemoraciji žrtvama koncentracijskog logora Jasenovac, jer, kaže, Hrvatska pokušava da zataška taj zločin i učini ga manje važnim.

Treća komemoracija je održana 24. aprila u Zagrebu pod nazivom **"Jasenovac na Trgu žrtava fašizma"**, s glavnom porukom da se zločini počinjeni u tom logoru više nikada i nigdje ne smiju ponoviti i da se skupom želi upozoriti na opasne pojave u društvu relativiziranja zločina u jasenovačkom i drugim logorima, javlja Hina.
Skup je organizirala Antifašistička liga kojoj su se pridružile Koordinacija Židovskih općina u Hrvatskoj, Srpsko narodno vijeće, Romsko nacionalno vijeće te Savez antifašističkih boraca Hrvatske, čiji su predstavnici rekli kako žele upozorili na 'izjave, činjenja i nečinjenja sadašnjeg političkog vrha čiji postupci imaju za posljedicu sve otvoreniju promociju ustaštva kao malo radikalnijeg hrvatskog domoljublja'.

Za kraj ovog priloga moramo da kažemo da su održane komemoracije u mnogim mestima širom bivše Jugoslavije. Ovog puta smo najviše prostora posvetili događanjima u Hrvatskoj, jer je u pitanju logor na prostorima bivše Jugoslavije u kome je stradalo najviše Jevreja na jednom mestu. Ako ništa drugo, stradali zaslužuju pomen i na više od samo tri mesta gde su održane komemoracije za ubijene u Jasenovcu.

KOLINDA GRABAR KITANOVIĆ VOLI TOMPSONA

Narodni radio, Hrvatska
Priredio Ben Israel
O ukusima se ne raspravlja, to je stara krilatica, ali izjava Kolinde Grabar Kitanović, predsednice Republike Hrvatske, je u najmanju ruku neukusna.
Na pitanje koju muziku voli da sluša, predsednica je odgovorila da je to Tompson, a vole da ga slušaju i njena deca.

Kolinda u ulozi domaćice Narodnog radija

Ko je taj Tompson? Marko Perković, kelner iz Čavoglave, koji se na početku građanskog rata u bivšoj Jugoslaviji, devedesetih godina, našao u Splitu i pridružio Zboru narodne garde. Tom prilikom, krezub, slikao se sa američkom automatskom puškom „Tompson" i tako mu je ostao nadimak za mirnodopska vremena. Koje ironije, za vreme građanskog rata držao je **humanitarne** koncerte na kojima je, verovatno, reklamirao američko oružje, a uzgred veličao ustaše.
Po završetku građanskog rata, veoma popularan, počeo je Tompson da drži koncerte širom Hrvatske. Obavezna ikonografija na njegovim koncertima sa ustaškim simbolima bila je dopunjavana ustaškim pozdravom „Za dom spremni". Počeo je da drži koncerte i u inostranstvu, ali to nije trpela demokratska Evropa, koja je posle Drugog svetskog rata obnovljena na temeljima anti-fašističke borbe. Počele su da stižu zabrane za održavanje koncerata iz Holandije – sa obrazloženjem da je Tompson fašistički pevač, zatim iz Nemačke – jer slavi „hrvatski fašizam", Švajcarske, Austrije sa sličnim obrazloženjima.

U Hrvatskoj nije zabranjen nijedan njegov koncert, čak su i visoki vladini dužnosnici bili prisutni na njegovim koncertima.
Povodom intervjua predsednice Hrvatske oglasio se, po ko zna koji put, **Efraim Zurof**, direktor Vizental centra iz Jerusalima i ponovo upozorio na pojave neofašizma u Hrvatskoj.
"Ne znam zašto se moje ime povezuje s ustaštvom kako se to događa. Ja se ograđujem od toga gdje god mogu. Kakve veze imam ja s ustašama i partizanima? Nikakve." - izjavio je Thompson nedavno.

Fašistički pozdrav na Thompsonovom koncertu

Doista, ako Ante Pavelić, Max Luburić i Jure Francetić nemaju veze s ustašama, nema ih niti Thompson. U ostalom, procenite sami. Ovo su reči pesme koje su 'skinute' sa jednog njegovog koncerta (YouTube).

"Jasenovac i Gradiška Stara, to je
kuća Maksovih mesara
Kroz Imotski kamioni žure, voze crnce
Francetića Jure
U Čapljini, klaonica bila, puno Srba
Neretva nosila
(ajmo ruke)

Oj Neretvo teci iza stranu, nosi Srbe
plavome Jadranu
Ko je moga zamisliti lani, da će Božić
slavit partizani
Tko je reka, jeba li ga ćaća, da se Crna
Legija ne vraća
(ima dvi nove, kaže)

Gospe sinjska ako si u stanju, uzmi Stipu
a vrati nam Franju
Oj Račane jeba ti pas mater, i onome tko
je glasa za te

Sjajna zvijezdo iznad Metkovića, pozdravi
nam Antu Pavelića"

ANTISEMITIZAM U BRITANIJI

Izvor Jerusalim Post, Haarec, Izrael
Danas možemo sa sigurnošću reći da se već nekoliko godina u Velikoj Britaniji intenzivno vodi anti-semitska kampanja protiv države Izrael.
Mark Regev, koji je u aprilu ove godine postavljen za ambasadora Izraela u Velikoj Britaniji, rekao je za britanske medije da je 'od ključnog značaja za britansko rukovodstvo da ustane i nedvosmisleno osudi antisemitizam', naglašavajući da postoji jasna razlika između kritike Izraela i govora mržnje.
Nedavno je bivši gradonačelnik Londona Ken Livingston izjavio da je Hitler 'podržavao cionizam', kada je 1932. godine predložio da se Jevreji presele u Palestinu.
Odmah potom Naz Šah, poslanik u Parlamentu, suspendovana je zbog izjave da bi Izrael trebalo da se preseli u Ameriku.
Dve nedelje ranije Aysegul Gurbuz, odbornik u Laburističkoj partiji suspendovana je nakon 'tviteva' u kojima je hvalila Hitlera kao 'najvećeg čoveka u istoriji' i nadi da će Iran 'izbrisati Izrael sa mape sveta'.
Ako su ove izjave antisemitizam, a što jesu, jer se njima najgrublje vređa jevrejski narod, ipak moramo da se upitamo da li mladi britanski političari znaju šta je Hitler uradio i šta je imao nameru da uradi britanskom narodu. No, s druge strane, iako ovo nisu usamljene izjave, ipak moramo da kažemo da naša diplomatija uspeva da probudi javno mnenje i da pogotovo podstiče najodgovornije političare u Velikoj Britaniji da preduzmu ozbiljne korake u suzbijanju anti-semitizma.

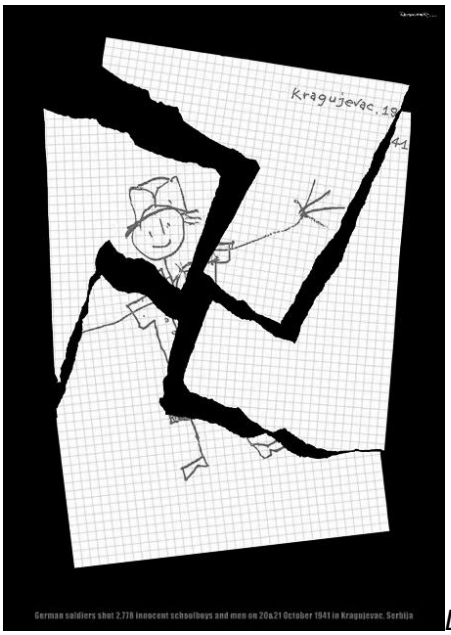

Dan Reisinger, boriti se svim sredstvima protiv antisemitizma i neonacizma – Streljanje đaka u Kragujevcu 1941.

DAN REISINGER
MEMORIJAL U BUDIMPEŠTI

Žrtve u mađarskim jedinicama za prisilni rad u Drugom svetskom ratu 1939-1945.

Budimpešta, 17. april, 2016.

Jedinice prinudnog rada mađarske vojske bile su čisto mađarska inicijativa, koju su pratili antisemitski zakoni iz 1939, što je na kraju dovelo do uništenja mađarskih Jevreja.
Do danas, mađarska vlada nije preuzela odgovornost za počinjene zločine nad regrutovanim radnicima, koji su stradali od gladi i umora, brutalnosti i nasumičnih ubistava.
Dan Reisinger je pokretanjem ove uznemirujuće teme privukao pažnju premijera dr Peter Medgiessia u 2004. godini na prvom sastanku savetodavnog odbora novog Holokaust Muzej u Budimpešti. Dok su se menjale vlade, Danova uporna borba za istinu i odavanje pošte stradalima nije jenjavala.
Tek 12 godina kasnije (trenutna) vlada Mađarske je obratila pažnju na ovu temu i preduzela parcijalne korake za donošenje odluke o podizanju spomenika onima koji su stradali u ovim jedinicama za prinudni rad.
Kada je odluka konačno doneta, Dan Reisinger, čiji je otac takođe stradao u ovim jedinicama, dizajnirao je spomen obeležje.
Skulptura je otkrivena 17. aprila 2016. (Dan mađarskog Holokausta) u Teleki Skare, Budimpešta, 8. okrug, u prisustvu ambasadora Države Izrael g Ilana Mora, Jevrejskog člana mađarskog parlamenta Mr. Fonagi Janoša, dr Sare Otond Attile, zamenice gradonačelnika Budimpešte za 8. distrikt.

Za govornicom Mr. Fonagi Janoš

KEKINI I HERMANOVI POTOMCI – JAVITE SE!

Žarko B. Veljković iz Beograda moli za pomoć u pronalaženju potomaka porodice Štajn - Šmit. Podaci su mu potrebni kako bi zaokružio istraživanja o spasavanju jedne Jevrejke za vreme Holokausta.

U Vukovaru, u hotelu Grand, Kekin otac Herman Štajn imao je prodavnicu

Karolina-Dragica, nadimak Keka, od oca Hermana Štajna, trgovca iz Vukovara, rođenoga u Aradu, i majke Fani, rođene Herzog u Svinjarevcima kod Vukovara, rođena 1900. u Petrovcima kod Vukovara, po zanimanju činovnica, pre Drugog svetskog rata je radila u Beogradu, a za vreme rata u fabrici konzervi u Kragujevcu kao nemački prevodilac. od 1942. do 1945. se krila kod porodice Marković u Kragujevcu. nakon rata vraća se u Beograd, gde joj je od mnogobrojne porodice razasute po Jugoslaviji iz holokausta ostala jedino sestra-udovica Selma-Zelma-Zelna Štajn, udata Dajč, žive zajedno u zgradi jevrejske opštine. Tu Dragica upoznaje inženjera **Hermana-Cvija-Čileta Šmita**, rođenog 1892. u Đakovu, od oca Josipa i majke Salike, rođene Švarc, koji je izgubio porodicu u holokaustu dok je bio u zarobljeništvu u Osnabriku. Venčavaju se 1945-48., prijavljeni su u 1. aliji 1948., ali odlaze 2. alijom 1949. po iskazu svedoka, živeli su u Tel-Avivu, a dobili su i **ćerku Miru**. Dragica je umrla posle 1973., a Herman pre 1992.

Ukoliko imate bilo kakvu informaciju molimo vas da je prosledite Žarku Veljkoviću na e mail adresu:
sapphousatthis@gmail.com

KIDRON: 80 GODINA HOJ

Priredio Milan Fogel
Foto Nisim Mandil

Za datum osnivanja Hitahdut Olej Jugoslavija (Udruženje useljenika iz Jugoslavije, danas iz bivše Jugoslavije, skraćeno HOJ), prihvaćen je 5. februar 1935. godine kada je osnovan prvi Odbor Udruženja u tel-avivskom hotelu Alenbi. Kidron je jedno od prvih naselja u čijem osnivanju su učestvovali useljenici iz Jugoslavije iz Alije 1948-1952. godine.

Mošav Kidron je jedno od naselja koja pripadaju Regionalnom veću Brenera. Mošav su osnovali 1949. godine useljenici iz Jugoslavije, a kasnije su im se pridružili useljenici iz Rumunije. Danas Kidron ima oko 1,400 stanovnika, a Jevreji poreklom iz Jugoslavije su u manjini. Ipak, ponosno ističu da se u mošavu još uvek rađaju potomci prvih useljenika, peta generacija, kako oni to sa ponosom ističu.

U ime domaćina, koji su nam u Narodnom domu ljubazno ustupili svečanu salu za obeležavanje ovako važnog jubileja – 80 godina od osnivanja Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu – prisutne je pozdravio gradonačelnik Givat Brenera, Doron Sidlov, koji po ocu takođe potiče od useljenika iz Jugoslavije.

Doron Sidlov i njegova supruga Izraeli pružili su nam nesebičnu pomoć u organizaciji proslave.

Mehama Ben Ari: „Ne napuštamo Kidron“

Miri Derman, predsednica HOJ, pozdravila je domaćine i goste iz Kidrona, predstavnike diplomatskog kora i učesnike panela, a posebno se zahvalila članovima HOJ, koji su se angažovali na organizaciji proslave. Zahvalila se **Reli Akrapu**, koji je kamerom snimio celu proslavu.

Miri Derman je istakla da su mnogi, koji, nažalost, već nisu među nama, doprineli ne samo radu Udruženja, nego i dali veliki doprinos u obnovi i razvoju moderne države Izrael. U istoriji Izraela posebno mesto zauzimaju načelnici generalštaba David Elazar – Dado i Haim Bar Lev. Glavni medicinski oficir bio je dr Ruben Eldar.

Tomi Lapid, novinar i pisac, bio je u jednom mandatu ministar pravosuđa i potpredsednik vlade.

Za Udruženje je posebno značajan rad Jakira i Etelke Eventov, koji su osnovali Arhiv, koji danas nosi njihovo ime. Bračni par Eventov uspeo je da sakupi ogromnu istorijsku

građu i zabeleži mnoge ispovesti, koje su sačuvale od zaborava stradanja Jevreja sa prostora bivše Jugoslavije. Rad u Arhivu je punih 40 godina nastavio Cvi Loker, diplomata, istražujući i pišući o istoriji jugoslovenskog jevrejstva.
Pisac i istoričar Ženi Lebl ostavila je iza sebe kapitalna dela o istoriji jugoslovenskih Jevreja, kao i nezaobilaznu knjigu „Juče, danas…“, koja osim istorijskog uvoda daje pregled aktivnosti Jevreja poreklom iz Jugoslavije, koji su davali doprinos u izgradnji zemlje.

*Učesnike panela intervjuisala je **Raja Admoni**, komentator radia Kol Israel. Materijal za intervjue pripremila je **Bjanka Šlezinger**.*

Na panelu su bili prisutni predstavnici svih generacija, od prvih useljenika do mlađih koji su rođeni u Arecu – sledi prikaz po redosledu nastupa.
Prvi je reč dobio najstariji od pozvanih učesnika panela **Dan Reisinger**.

Dan je rođen 1934. u Kanjiži, danas Srbija, u porodici zanatlije koji je ukrašavao zgrade širom Balkana. Njegov otac je takođe imao umetničku crtu i slikao pejsaže. Za vreme Drugog svetskog rata otac je mobilisan u jedinice za prisilni rad Hortijeve Mađarske, koje su često slate na Istočni front. Nikada se nije vratio kući. Dana je 1944. godine od deportacije u logor smrti Aušvic spasila jedna srpska porodica. Većina članova njegove familije nije preživela rat.
Dan se sa majkom i očuhom 1949. godine uselio u Izrael.
Prvih godina po useljenju je bilo najteže. Njegov talenat za slikarstvo, pre svega za boje, pomogao je da se prebrode početne teškoće.

Svaki početak je težak, ali je odmah stigao do visina!

Danov talenat ga je odveo na studije na Akademiju za umetnost Becalel, Jerusalim, koje je uspešno završio.
Vojni rok je služio u avijaciji, gde je do izražaja došao njegov dizajnerski talenat, kada je uradio više vojnih simbola, koji su i danas u upotrebi.
Pored više priznanja iz celog sveta Dan Reisinger je dobitnik najvišeg izraelskog priznanja The Israel Prize – Izraelska nagrada. Odlikovan je od strane mađarske vlade Ordenom Reda viteškog krsta za doprinos kulturnim odnosima Mađarske i Izraela.
Ove godine, posle duge ideološke borbe, otkriven je u Budimpešti spomenik stradalim Jevrejima u prisilnim radnim jedinicama, koji su stradali za vreme Holokausta. Autor, Dan Reisinger, prisustvovao je svečanom otkrivanju spomenika u Budimpešti.

Dr Rahel-Šeli Levi-Drumer, bioinformatika

Šeli Levi je imala sedam godina kada je 1963. godine Skoplje, Makedonija, zadesio tragičan zemljotres. U zemljotresu su stradali i njeni roditelji. Sa babom i dedom, Šeli se iste godine uselila u Izrael. Nije znala novi jezik i ćutala je skoro godinu dana. Posle teškog perioda prilagođavanja Šeli je naučila jezik, započela školovanje i na kraju doktorirala i danas radi kao profesor na Univerzitetu Bari Lan

Rahelin deda je bio lekar i to je spaslo njegovu porodicu za vreme Drugog svetskog rata. Kada su bugarski fašisti 1943. godine deportovali Jevreje Makedonije u Treblinku, njen deda je ostao u Skoplju. Naime, u to vreme vladala je epidemija tifusa i fašistima su bili potrebni svi lekari i medicinsko osoblje. Tako su preživeli rat.

Pored redovnih obaveza Šeli Levi je veoma aktivna u Udruženju makedonskih Jevreja „Generacija koja nastavlja“, kao i u Udruženju useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu. Trenutno je sa ekipom arheologa i dobrovoljaca angažovana na obnovi zapuštenog jevrejskog groblja u Bitolju. Uz saglasnost izraelske i makedonske vlade, počeli su radovi na iskopavanju spomenika, a u planu je da se tu podigne Park sećanja.

Dr Šaul Ladnai, profesor industrijskog inženjerstva na Univerzitetu Ben-Gurion

Šaul je rođen 1936. godine u Beogradu, Jugoslavija, danas glavni grad Srbije.

Kada je u Srbiji 1941. počeo progon Jevreja, njegov otac je verovao da njegovu porodicu neće stići zlehuda sudbina. Nakon bežanja, skrivanja, ipak su 1944. deportovani u logor Bergen – Belzen. Šaula i njegovu porodicu spasao je, u to vreme nepoznati Jevrej iz Amerike, koji je platio otkup za njih. Nedugo, pošto su se vratili u Beograd, 1948. godine se njegova porodica našla u Izraelu.

Šaul je doktorirao u 36. godini života. Nije ni čudo, do sada je registrovano 8 njegovih patenata u oblasti industrijskog inženjerstva.

Široj javnosti Izraela Saul je poznat kao izuzetan Hodač – brzo hodanje, po čemu je postao poznat i u zapadnom svetu.

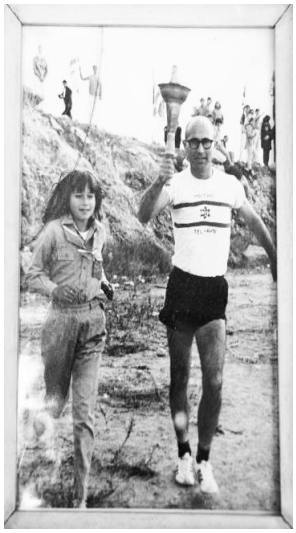

Više puta je Šaul učestvovao na sportskim takmičenjima „Makabijada“ i po pravilu pobeđivao. Nepoznata pratilja na slici, koja mu se pridružila dok je nosio baklju Makabijade, posle 47 godina dala mu je sliku, koja će sigurno ući u sportske anale Izraela.

Prema Šaulovim rečima najteže mu je bilo 1972. godine na Olimpijadi u Minhenu, kada su palestinski teroristi iz njihove ekipe oteli i ubili 11 Izraelaca.

Svetski rekord u brzom hodanju, na 50 milja, postignut 1972. godine do danas nije oboren.

Dr Jaron Roni Lang, oftamolog

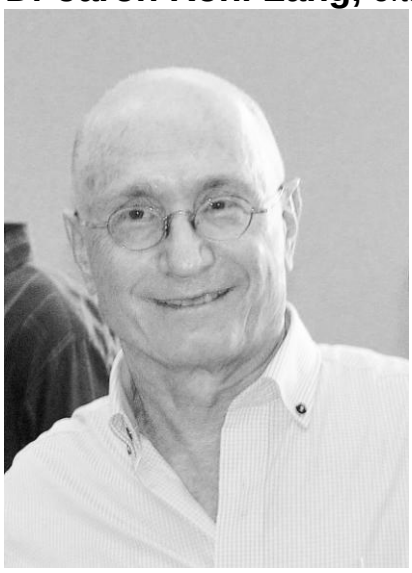

Jaron Lang je rođen u Jerusalimu 1953. godine od oca Zvonka i majke Hermine, rođene Hofman. Otac, rođen u Osijeku, član HaŠomer HaCaira, pridružio se 1943. partizanima i tako ostao u životu, a majka je sa celom porodicom u maju 1944. odvedena u Aušvic – od cele njene velike porodice sâmo su ona i njen brat Bruno preživeli ratne strahote. Otac i majka su stigli u Izrael 1948. godine brodom Radnik. Ljubav je učinila svoje i njih dvoje su započeli novi život, prvo u Jerusalimu, gde su se rodili Jaron i njegova sestra Amira, a potom u Givatajmu.

Majka Hermina prisustvovala je proslavi u Kidronu

Nenadani napad 1973, za Jom Kipur, odveo je Jarona na Golansku visoravan, gde je kao artiljerijski oficir branio državu od napada iz Sirije. Rođen u porodici preživelih Holokaust verovao je u moto “Nikad više”, ali stvarnost je bila okrutna. Tada se kod njega učvrstila želja da kao lekar pomogne ljudima. Započeo je studije medicine u Italiji, gde se upoznao sa budućom ženom i koleginicom, a studije je uspešno završio u Arecu. Specijalizirao je za oftamologa i ginekologa.

Već kao iskusan oftamolog više puta je bio član lekarske delegacije, koja je preko Ministarstva inostranih poslova Izraela poslata u Afriku da pomogne bespomoćnim ljudima. “Oko iz Siona”, bio je naziv organizacije, preko koje su u teškim uslovima oftamolozi iz “Svete zemlje” iz Jerusalima, vratili vid mnogima, koji već više nisu mogli sami da idu kroz život.

Milan Fogel, pisac i urednik „Mosta“

’Kada me je Bjanka Šlezinger intervjuisala, u prvom momentu nisam shvatio o čemu se radi. Toliko me je detaljno ispitivala o mom životu da sam u prvom momentu pomislio da radi za policiju. Tek sam na proslavi video koliko je ona ozbiljno shvatila svoj zadatak.’

Milan potiče iz ’partizanske’ porodice. Njegov otac je „Nosilac partizanske spomenice 1941.“ i jedini je preživeo iz porodice Fogel. Njegovi roditelji i braća i mnogobrojna rodbina su stradali u Jasenovcu i Staroj Gradiški. Sa majčine strane jedan brat je streljan 1942, a drugi je ranjen 1943. i ostao doživotni invalid. Milan se sa porodicom uselio u Izrael 1995. godine.

Pošto je pozvan da učestvuje na panelu kao predstavnik treće generacije useljenika, Milan je govorio o teškoćama prilagođavanja novih useljenika. „Ja i moja porodica nismo imali nikakvih problema, ali bilo je i onih kojima je trebalo vremena da se prilagode okruženju“, započeo je Milan svoju priču i nastavio u šaljivom tonu. „Novi useljenici, što je i razumljivo, sa sobom su doneli i neke običaje iz stare domovine. U Jugoslaviji se na izletima proslavljao 1. maj, Međunarodni praznik rada. Tako je grupa novih useljenika rešila da proslavi „1. maj“ sa prasetom na ražnju i to u Nacionalnom parku u Aškelonu. Slučajno je tuda prošao fotoreporter poznatih novina u Izraelu i slikao slavljenike pored ražnja, na kome se vrtelo prase sa jabukom u ustima (inače se jabuka obično stavlja već pečenom prasetu u usta). Fotoreporter je pitao

slavljenike da li znaju da nije uobičajeno da se na javnim mestima priprema ne-košer hrana, na šta su oni samo odmahnuli rukom. Sutradan je fotografija objavljena na naslovnoj strani novina."
Da ne dužim sa pričom. Milan je pokušao da objasni reporteru da nije u pitanju ne-košer hrana 'jabuka je košer, a prase služi samo za ukras', no, reporter je, isto kao slavljenici, samo odmahnuo rukom.

Dr Dina Katan-Bencion, pesnik, prevodilac i književni istraživač

Dina je rođena u Sarajevu 15. 3. 1937. Prvi put je stigla u Erec Israel 1945. godine iz Italije i do 1947. boravila u kibucu Merhavija, a onda se vratila roditeljima, da bi dve godine kasnije došla s njima u Izrael. Na tel-avivskom Univerzitetu diplomirala je 1967. englesku i hebrejsku književnost, 1987. tamo je i magistrirala (istorija). Godine 2011. doktorirala je na Univerzitetu Bar Ilan, Komparativna književnost, sa temom disertacije „Žensko putovanje u književnosti Jevreja bivše Jugoslavije".

Doprinos Dine Katan izraelskom kulturnom biću

Do 1980. bila je prevodilac i urednik naučnih tekstova, od 1981. slobodni književni prevodilac i nastavnik na večernjim tečajevima hebrejskog jezika za nove imigrante. Dosad je objavila šest knjiga poezije: Svitak na vetru (1985), Reči koje plove(1989), Vremena u nama (1993), Jezik (1998), Disanje (2003.), Duh, putovanje (2008.). Mnoge od njenih pesama prevedene su i objavljene u jugoslovenskim književnim časopisima. Dina prevodi uglavnom prozu i poeziju književnika sa jugoslovenskog područja. Vernim prenosom duha jednoga jezika u drugi upoznala je izraelsku publiku sa važnim dostignućima jugoslovenske književnosti. Prevela je Ljubav u kasabi, Travničku hroniku, Gospođicu i Na Drini ćuprija nobelovca Ive Andrića. Zatim Grobnicu za Borisa Davidoviča, Enciklopediju mrtvih, Peščanik i Rani jadi Danila Kiša, Hazarski rečnik Milorada Pavića, Upotrebu čoveka i Knjiga o Blamu Aleksandra Tišme, Opis smrti, Kratku knjigu, Mamac, Gec i Majer i Cink Davida Albaharija, Pesme iz Belog Grada Vaska Pope, Mesta koje volimo Ivana Lalića, Muzej bezuvjetne predaje Dubravke Ugrešić, Miris kiše na Balkanu Gordane Kuić, Kuća sećanja i zaborava Filipa Davida i druge. Uz svaki prevod napisala je predgovor ili pogovor, koji su uvek mali eseji i opservacije.
Godine 1990. dobila je nagradu ministra prosvete za književno prevodilaštvo sa slovenskih jezika, 1994. i 2015. nagradu ministra za kulturu i komunikacije i umetnost za prevodilačko stvaralaštvo i 1994. godine nagradu Srpskog PEN-centra za svoju antologiju prevoda srpske pripovetke Drugi život gospodina Gaona. Autor je tri naučne knjige: obimnog dela Prisustvo i nestanak - Jevreji i jevrejstvo bivše Jugoslavije u ogledalu književnosti (2002). Srpska mitologija (2005.), Svet o kome žene pišu (2013.). – Za ovaj sažeti prikaz korišćen je i tekst Ženi Lebl.

Tuval Lifšić, student, star 27 godina

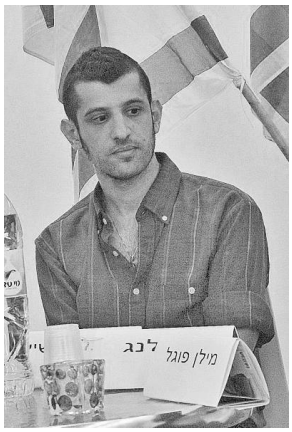

Tuval je druga generacija rođenih u Arecu. Živi u Tel Avivu i studira. U njihovoj porodici se malo pričalo o strahotama rata i Holokaustu. Kada su njegovi baba i deda stigli u Izrael, prvo ih je čekala borba za opstanak. Veoma su brzo zaboravili jezik, a ni mlađi nisu bili zainteresovani da uče 'strani' jezik; u kući se govorio samo ivrit. Tuval je samoinicijativno počeo da istražuje sudbinu porodice i tako je stigao i u bivšu Jugoslaviju, gde se sreo sa malobrojno preživelim rođacima, odnosno njihovim potomcima. Tada je osetio, kako on kaže, pripadnost i jednoj i drugoj državi. Najmlađi učesnik panela govorio je o potrebi angažovanja na edukaciji mladih. Posebno je istakao važnu ulogu Jad Vašema i potrebu za češćim predavanjima u očuvanju sećanja na Holokaust.

Marina Tošić, diplomirala je na Muzičkoj akademiji Rubin u Jerusalimu na odseku arapske muzike. Svira lautu i komponuje.

Marina pripada trećoj generaciji useljenika, Alija iz devedesetih godina prošlog veka. Sa majkom je stigla u Arec iz Sarajeva, BiH, za vreme građanskog rata u vreme raspada Jugoslavije.
U staroj domovini je učila i svirala na klaviru, a u Arecu je dobila priliku da bolje upozna stari instrument Lautu. Obostrana ljubav je dovela dotle da je Marina danas jedini ženski lautista u Izraelu. O instrumentu, načinu i tehnici sviranja napisala je tri knjige, od kojih je jedna objavljena u Americi. Član je orkestra „Andalusik“, Jerusalim, do nedavno Aškelon, nastupa na koncertima etno i moderne klasične muzike.

Marina nam je na proslavi pokazala da lauta ne mora da ima muzičku pratnju drugih instrumenata. Njeno izvođenje oduševilo je prisutne.

Mala Galerija fotografija sa proslave

Svečana sala je bila puna do poslednjeg mesta

I ovo je bila prilika da se sretnu prijatelji koji se nisu dugo videli!

Ambasador Makedonije g.Paja Avirović

Ambasadorka BiH g.Jelena Rajaković i savetnik g.Damir Masić

SLOVENIJA U IZRAELU
DAN NEZAVISNOSTI

g.Sušnik

25-ta godina nezavisnosti Republike Slovenije obeležena je u Hercliji na prijemu H.E. Barbare Sušnik, novopostavljene ambasadorke Slovenije u Izraelu. Tog dana, 25. juna 1991. godine, Skupština Slovenije usvojila je Povelju o suverenosti i nezavisnosti. Proslava je bila prilika da se podsetimo da je država Izrael bila među prvima koja je priznala slovenačku samostalnost, čime je zvanično priznat raspad avnojevske tvorevine Jugoslavije. Uzgred, sličnim povodom isti datum se slavi i u Republici Hrvatskoj.

Barbara Sušnik predala je predsedniku Izraela Rubenu Rivlinu akreditivno pismo 9. novembra 2015. godine.

Slovenačka ambasada je otvorena u Izraelu 1994. godine. Na prijemu je bila prisutna i prva ambasadorka Slovenije u Izraelu Darja Bavdaž Kuret, danas državni sekretar u Ministarstvu inostranih poslova Slovenije.

Ambasadorka Sušnik je izrazila nadu da će ove godine biti otvorena i izraelska ambasada u Sloveniji.

U ime vlade države Izrael prijemu je prisustvovala ministarka pravde Ajelet Šaked, koja je biranim rečima pohvalila dobre odnose dve države.

S leva na desno: Ajelet Šaked, Darja Bavdaž Kuret, Barbara Sušnik i gosti

Prijemu su prisustvovali i članovi Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu, predstavnici diplomatskog kora više zemealja, te brojni javni radnici iz kulture i politike Izraela.

Umetnički program je na prigodan način obeležio nastup Polone Vetrih, glumice i umetničkog direktora, kao i Roberta Waltela, direktora Mini teatra i Jevrejskog kulturnog centra iz Ljubljane.

Gasper Bertoncelj, bubnjar i učitelj muzike iz Slovenije, sa izraelskim muzičarima oformio je za ovu priliku džez ansambl, koji je svojim maestralnim sviranjem privukao pažnju prisutnih.

Kulturne i ekonomske veze Izraela i Slovenije su na uzlaznoj putanji. Turizam je važan segment slovenačke prisutnosti na izraelskom tržištu. Samo prošle godine u planinskim i primorskim lepotama Slovenije uživalo je oko 40,000 Izraelaca. M.F.

SINAGOGA U ZEMUNU

Jevrejski Pregled, Beograd, Saša Ristić

JOZ, Zemun, Srbija

Sinagoga je vraćena

„Moram da napomenem da su u poslednje vreme moji odnosi sa rabinom znatno popravljeni. Dokaz tome je i dogovor da sledeće godine rabin održi Šabat za naše članove u Opštini. Takođe smo razgovarali i o mogućnosti da se sinagoga ponovo opremi za versku službu. To znači da smo 23. maja dobili rešenje od Agencije za restituciju da su nam vratili sinagogu u zamenu za oduzete nekretnine! To je važan podstrek za održanje jevrejske vere i tradicije u Srbiji i naravno za dalji napredak naše male zajednice u Zemunu. Zato sam ponosan na moje članove koji su me bezrezervno podržavali svih ovih godina u nastojanju da povratimo sinagogu“, rekao je Nenad Fogel, predsednik Jevrejske opštine Zemun, u razgovoru sa Sašom Ristićem, urednikom Jevrejskog pregleda u Beogradu.

Sinagoga je sagrađena 1850. godine foto J.Rakita, Beograd

Nakon 11 godina razgovora, pregovora i ubeđivanja vraćena je aškenaska sinagoga u okrilje Jevrejske opštine Zemun.

Za uzvrat je ponuđena zgrada bivše jevrejske škole, koja ima 900 m^2 i dvorište od 19 ari, ali koja je, takođe, u vlasništvu države.

Jedno je pravo na restituciju, a za Jevrejsku zajednicu Zemuna mnogo je važnija sinagoga, koja danas ima oko 300 m^2 i nešto oko 6 ari placa.

Sada tek predstoji veliki posao obnove zapuštene sinagoge, kako bi u najskorijoj budućnosti postala kulturno – verski centar Zemuna.

Matične knjige Iločkog rabinata

Piše Radovan Sremac, Šid, Srbija

Kada su se u Ilok doselili prvi Jevreji nije poznato. Pouzdano se zna da se pominju krajem 18. veka. Kako su u nekim okolnim mestima u Sremu Jevreji zabeleženi već tokom prve polovine 18. veka (Vukovar početak 18. veka, Petrovaradin 1704. godine, Šid 1721. godine itd) može se pretpostaviti da je u to vreme i u Iloku bilo jevrejskih trgovaca-putnika.

Matične knjige Iločkog rabinata sačuvane su za ceo period od njihovog zavođenja pa do 1946. godine. Matične knjige rođenih zavedene su 1837. godine, umrlih 1855. godine a venčanih 1856. godine. Danas se čuvaju u Matičnom uredu u Iloku. U Iloku je postojalo dve jevrejske opštine od kojih je jedna bila ortodoksna. Kako bi se stekla potpunija slika o jevrejskim porodicama, statističke podatke za ove dve jevrejske opštine donosimo zajedno.

Matične knjige rođenih

U matične knjige rođenih upisano je ukupno 1448 rođenih osoba. Od tog broja naknadno su upisane 122 osobe osobe rođene pre zavođenja matičnih knjiga.

Iločki rabinat je obuhvatao više mesta u okolini. Takođe, iz određenih razloga u Iloku su upisana i rođenja neke dece čiji su roditelji živeli u udaljenim mestima a ovde su se, verovatno, zatekli u momentu rođenja deteta. U knjigama su upisana rođenja dece iz sledećih mesta (sa brojem rođenja): Adaševci 4, Bačinci 28, Banoštor 12, Bapska 14, Batrovci 7, Beočin 21, Beograd 1, Berkasovo 12, Bingula 14, Čalma 18, Čerević 51, Divoš 18, Drenovci 2, Erdevik 94, Gibarac 9, Grabovo 4, Ilinci 14, Kukujevci 31, Laćarak 1, Ležimir 4, Lipovac 4, Ljuba 16, Ljubljana 2, Manđelos 5, Martinci 1, Sremska Mitrovica 1, Mohovo 7, Molovin 13, Morović 21, Neštin 32, Novak 4, (Bačka) Palanka 2, Senta 4, Sot 11, Strošinci 2, Susek 44, Sviloš 10, Šarengrad 18, Šid 137, Tovarnik 2, Vašica 8, Vizić 11. Najveći broj rođene dece je u samom Iloku – 626.

Najranije ubeleženo rođenje je od Simona Singera iz 1780. godine, zatim slede Ignatz Wortman (1812), Neti Funk (1812), M. M. Ekstein (1822), Zily Schwarz (1826), Gabriel Steimnitz (1826), Daniel Funk (1827), Simon Ehrendiener (1828), Lisi Löwy (1829), Fani Wilhelm (1832), Moritz Hubert (1833), Philip Stern (1834) itd. Međutim to su sve naknadno upisana rođenja, dok je prvo zvanično redovno upisano rođenje, kao što je navedeno, iz 1837. godine.

U matičnim knjigama rođenih upisana su sledeća prezimena iz Iloka: Adler, Alleweil, Blahm, Bleier, Boskovitz, Braun, Breslauer, Brül, Buchinger, Bukvald, Cveber, Davidovic, Deuches, Deutsch, Ehrendiener, Ehrenfeld, Ehrengruber, Ekstein, Ellenlogen, Engel, Epstein, Fein, Fischel, Flesch, Frankl, Franzos, Fridman, Fried, Friedman, Fuchs, Funk, Fürst, Ganz, Glanber, Goldenberg, Goldstein, Hahn, Handler, Hefter, Heller, Herschenhauser, Heršković, Herzler, Hirschl, Hirt, Hoffman, Hubert, Kaff, Klein, Knöpfler, Kohn, Kollman, Krauss, Lang, Laufbahn, Lebovič, Lederer, Löbl, Lörinc, Löwy, Lukacs, Man, Mayer, Mencer, Neuman, Neuschloss, Pasehkes, Perl, Pollak, Reiner, Reinhold, Rosenberg, Rosenzweig, Rosman, Rosner, Roth, Schick, Schlos, Schulsinger, Schwarz, Schwimer, Silber, Singer, Spitzstein, Steimnitz, Stein, Steiner, Stern, Straus, Svimer, Tauber, Teitelbaum, Walles, Weber, Weiss, Wilhelm, Winternitz, Wolberger, Wortman,

Što se tiče broja upisane rođene dece najviše ima porodica Stern 146, zatim Funk 37, Wortman 27, Kaff 21, Handler 20, Lang 19, Franzos 17, Goldenberg 14, Mencer 14, Fried 13, Steiner 13, Walles 12, Hirt 11, Klein 11, Löwy 11 i Straus 10. Sve ostale porodice imaju ispod 10 upisanih rođenja.

Matične knjige umrlih

U periodu od 1855-1930. godine u matične knjige je upisano 447 slučajeva smrti. U tom periodu, na iločkom jevrejskom groblju je, prema matičnim knjigama umrlih, sahranjeno 227 pokojnika. Od tog broja 144 osobe su rođene u Iloku, dok se kod ostalih navode razna mesta u okolini Iloka iz ostalih evropskih država. Kao mesta rođenja iz bliže i šire okoline Iloka pominju se Bačinci, Bapska, Bački Breg, Erdevik, Mali Iđoš, Ilinci, Karavukovo, Kula, Lovas, Ljuba, Mohovo, Našice, Neštin, Opatovac, Palanka, Pivnice, Susek, Šid, Vašica, Vizić, Vukovar, Zemun, Žepče u Bosni. U Iloku su preminule i osobe rođene u mestima Bonyhad, Bustjahaza, Dina, Erdö i Siklós u Mađarskoj, zatim Mukačevo u Ukrajini, Bratislava, Skalice u Češkoj, zatim gradovi u Rusiji, Galiciji itd. Najduže je živeo Jakob Bresslauer koji je preminuo 1904. godine u 96-oj godini i Bernhard Wortman koji je preminuo 1891. godine u 92-oj godini života.

Matične knjige venčanih

U Iloku je u periodu od 1856-1946. godine sklopljeno 289 brakova. Od ukupno broja venčanih, samo 47 mladoženja i samo 38 nevesta je stanovalo u Iloku. Svi ostali mladenci su bili iz drugih gradova. Neverovatno je da je da je samo 5 brakova sklopljeno između Iločana i Iločanke. U najvećem broju slučajeva obavljana su venčanja mladenaca iz drugih mesta. Velik broj tih bračnih parova iz drugih gradova je ostao da živi u Iloku nakon obavljenog venčanja. Uvidom u mesta rođenja i stanovanja mladenaca i njihovih roditelja, dobija se slika raznolikosti porekla iločkih jevrejskih porodica kao što je i bio slučaj kod matičnih knjiga umrlih.

Od ukupnog broja mladoženja (289) 42 su bili udovci, 3 razvedena dok su svi ostali bili prvobračni. Kod nevesta je nešto drugačija slika: 23 udovice, 1 razvedena žena i ostalo prvobračne devojke. Prosečna starost muškaraca pri sklapanju prvog braka je 27 godina, a devojaka 22 godine.

RODIO SE…

18.06.2016. rodio se rodoslovnik porodice Zupković.

Gordin Zupković i Nina Zupković Kusturica, dobili su sina Haima, a Mina i Shlomo Zupković šesto unuče i petog unuka, neka je od Boga blagosloven život njegov u zdravlju i svakom dobru!

OBAVEŠTENJE

JEVREJSKA ZAJEDNICA CG

web sajt www.jevzajcg.me“.

Zahvaljujemo i pozdravljamo.

Nada Radulović, sekretar Jevrejske zajednice Crne Gore

Jaša Alfandari, predsednik

POTEŠKOĆE S JEZIKOM NAŠEG UDRUŽENJA

Piše Avraham Atijas

Nedavno sam s našom vrednom predsednicom Miri Derman razmenio informaciju o jednom malom problemu za koji mi se činilo da bi trebalo naći rešenje. Radi se o elektronskim komunikacijama našeg Udruženja (e mailom) sa njenim članovima. Naime, u poslednje vreme obaveštenja tim, a možda i drugim putem se saopštavaju isključivo na hebrejskom jeziku (ivritu), što je i bio razlog da od naše predsednice tražim razjašnjenje te isključivosti kada je jezik u pitanju. Ona je navela da kod nje postoji mali problem u pisanju na srpskom ili hrvatskom jeziku, što u njenom slučaju može biti i shvatljivo (dete druge ili treće generacije useljenika). Međutim, među članovima Vaada valjda postoji neko ko bolje od nje poznaje pravopis jezika domovine svog porekla i da onda ta osoba obavlja posao pismenog, barem dvojezičnog komuniciranja sa članstvom. Rezonovanje da svi olimi, uključujući i one po godinama života starije osobe, ali iz novijih alija moraju da savršeno vladaju hebrejskim jezikom, nije održivo. Još manje, jer jedna od uloga Udruženja trebalo bi da bude i održavanja jezika nekadašnje domovine (to važi i za štampano glasilo). Naprosto je nezamislivo da, na primer, udruženje olima s francuskog govornog područja komunicira sa svojim članovima na ivritu. Njihova glasila su gotovo u potpunosti pisana na francuskom jeziku (jedna ili najviše dve stranice na ivritu u jednom nedeljnom listu!), a da ne spominjem razne skupove i svečanosti koje organizuju služeći se isključivo tim jezikom.

Svestan sam da naše Udruženje ima jedan nezaobilazni jezički problem od vremena raspada nekadašnje Jugoslavije (SFRJ), jer svaka od država koje su nastale osamostaljenjem (otcepljenjem) devedesetih godina prošlog veka, danas smatra da ima svoj vlastiti, autentični jezik. Ova situacija deluje prilično zbunjujuće za mnoge ovdašnje olime, posebno za one iz prvih alija, jer se većina njih iselila iz tadašnje Jugoslavije, ali su, kao Jevreji (srećom), bili i ostali međusobno povezani i u novoj domovini – Izraelu. Uspomene i sećanja na ta, danas već malo poodmakla vremena zajedničkog života, teško mogu da se izbrišu kod onih koji ih pamte, ali pristižu nove generacije njihovih

potomaka koji te, za njih daleke, istorijske priče ne mogu u potpunosti shvatiti i doživljavati, što je i razumljivo. Ako ovi izgube još i svaki kontakt s jezikom svojih roditelja, baka i dedova, onda više nema svrhe ni insistirati na nastavak bilo kakvih jezičkih, kulturnih, a još manje istorijskih veza sa ljudima i krajevima iz kojih potiču njihovi « stari ». U tom slučaju bi se moglo postaviti i jedno veoma ozbiljno i logično pitanje, pogotovo u odsustvu novih, brojnijih alija: Čemu dalje služi održavanje u životu Udruženje olima iz ex-Jugoslavije? Istina, u proteklim decenijama ono je odigralo značajnu ulogu u periodima masovnih emigracija iz nekadašnje Jugoslavije, ali u novije vreme se radi samo o pojedinačnim, prilično retkim slučajevima. **Ako za to neko ima pravi odgovor ili rešenje (ja ih nemam !), bilo bi veoma poželjno da ih iznesu na stranicama našeg Mosta**, koji, uostalom, smatram da mora i treba da nastavi da živi.

Na osnovu preporuke Avrahama Atijasa, člana redakcijskog odbora Mosta, prosledio sam njegov tekst i zatražio mišljenje članova Glavnog odbora (Vaad). *Urednik*

Miri Derman, predsednica HOJ
Vaša pitanja:
- Čemu dalje služi održavanje u životu Udruženje olima iz ex-Jugoslavije?
- Dvojezične informacije.
Pokušaću da vam odgovorim samo na ova dva pitanja.
Dakle, dok god bude Jevreja u bivšim jugoslovenskim republikama naša je dužnost da održavamo vezu sa njima, sa našim korenima. Mi nemamo razloga da se stidimo našeg porekla.
Drugo, već samo održavanje komemorativnog skupa za Jom HaŠoa zahteva organizacione pripreme, a to neko mora da uradi. Skoro nema nijednog Jevreja iz bivše Jugoslavije kome neko nije stradao u Holokaustu. Ni to ne može da se odvoji po novostvorenim državama iz bivše Jugoslavije, jer su, na primer, Jevreji iz Bosne i Srbije stradali u Nezavisnoj državi Hrvatskoj, hrvatski Jevreji u Bosni, da ne spominjemo stradanja u logorima smrti van teritorija bivše Jugoslavije, itd. Zajedno nam je lakše da se setimo naših stradalih u Šoa. Zar već to nije jedan od razloga za postojanje HOJ?
Volela bih da vidim vaše prisustvo za Jom HaŠoa, kao i kada se okupljamo za Sukot, gde se družimo uz pesmu i igru. Vidite, i za Sukot neko mora da preuzme obavezu da skup prođe u najboljem redu.
Eto, slažemo se da je Most i dalje potreban. Ne zaboravite da je Most dvojezičan. No, bila bih vam zahvalna kada biste vi, ili možda da predložite nekog drugog, mogli da prevedete na srpski/hrvatski poruke koje pišemo na ivritu? Mi imamo dvoje, troje dobrovoljaca, ali posla ima previše, nemamo ih dovoljno. Moram da primetim, i vi ste pisali samo na srpskom/hrvatskom, a rado bismo objavili vaš prilog i na ivritu.
U svakom slučaju, hvala na saradnji, dovoljno je da svako samo malo uradi ono što najbolje zna, i zato se nadam da će u budućnosti saradnja biti još potpunija.

Miriam Aviezer Steiner, član Glavnog odbora
Dragi Avrame,
Kao prvo, većina obavještenja šalju se dvojezično.
Kao drugo, bilo bi lijepo kad bi se i Ti, pridružio našim aktivistima, koji sve rade volonterski. Znam da dobro vladaš ivritom pa bi mogao Ti prevesti ta obaveštenja. Onda će sigurno biti jezički ispravni kad ih piše pisac?
Uobičajeno je pisati ekavski.
Pozdrav.

Sećanje na prijatelja i saradnika

DANILO SEMNIC 1925 – 2016.

Piše Milan Fogel

Danilo Semnic je jedan od onih kojima su pomogli dobri ljudi da preživi Drugi svetski rat. Kada je 1941. počelo teranje Jevreja Beograda u logore na Banjici i u Topovske šupe, Danilo se sa ocem Albertom nalazio u koloni bez povratka. Pred gvozdenom crnom kapijom u ulici Kralja Milana, Danilo je rekao sebi: 'Ne ulazi unutra' i pobegao iz kolone. Stražar, koji je sve video, nije potrčao za Danilom. Danilo je tada imao 16 godina, ali omanji rastom ličio je na mnogo mlađe dete. Valjda se stražar sažalio, ali Danilo nije mogao dugo da ostane u Beogradu. Preko sestre, koja je bila udata za

Srbina, posle niza peripetija našao se u selu Donja Crnuća kod Kragujevca u porodici Đonović. Kod njih je ostao do kraja rata, a Rosa i Radovan Đonović, kada je u Jad Vašemu ustanovljeno priznanje Pravednika, i oni su proglašeni za pravednike.
Kada je 1948. dozvoljeno Jevrejima da se iz Jugoslavije isele u Izrael, na brodu su se našli Danilo i njegov stariji brat Rihard, koji je rat kao srpski oficir proveo u zarobljeničkom logoru u Nemačkoj.
Danilo nije gubio vreme sa daljim obrazovanjem, odmah se kao brodski mehaničar zaposlio. U ZIM-u, jednoj od najvećih svetskih kompanija za pomorski prevoz tereta, radio je 40 godina, obišao ceo svet, a penzionerske dane je proveo u svom stanu u Jerusalimu.
Danilo je dugo godina bio stalni saradnik Mosta. Pisao je o danima rata, a još više o odnosu prema izraelskoj stvarnosti, što je često imao prilike da oseti na putovanjima po svetu. Međutim, uvek je pronalazio onu ljudsku stranu i među strancima širio prijateljstvo sa jevrejskim narodom. Njegov poslednji prilog, koji nam je poslao, na žalost, nije imao prilike da pročita u Mostu.

TRI GENERACIJE

Piše Danilo Semnic

Posle dugogodišnjeg rada u „Zim – Line“, izraelskoj kompaniji, povukao sam se u zasluženu penziju. U toj novoj situaciji iskrsla je prilika da ugostim tri generacije šumadijske farmerske porodice Đonović iz Srbije, koja me je za vreme Drugog svetskog rata prihvatila kao člana porodice i kod koje sam dočekao završetak rata.
U penziji sam imao dovoljno slobodnog vremena, a i ukazala se povoljna prilika da kod Jad Vašema pokrenem postupak za proglašenje Rose i Radovana Đonovića za Pravednike među narodima. Sakupio sam verodostojna i zvanično overena dokumenta i predao ih na ispitivanje. Nekoliko dana kasnije Komisija Jad Vašema je zaključila da Đonovići imaju pravo na ovo visoko priznanje. Datum ceremonije predaje medalje i svedočanstva je bio utvrđen i tada sam pozvao Đonoviće da budu moji gosti.
Nije prošlo puno vremena kada sam ih dočekao na aerodromu kod Tel Aviva. Nakon jednočasovne vožnje minibusom, stigli smo u Jerusalim. Naredni dani protekli su u obilasku Izraela. Posetili smo Veliku jerusalimsku sinagogu, zatim smo bili u Tveriji, baš u vreme kada je pretila poplava. Te godine je zabeležen veoma visok vodostaj Kinereta.
Dva dana kasnije u Jad Vašemu je održana ceremonija predaje medalje i Rosa i Radovan su proglašeni za Pravednike među narodima. Posle zakuske smo se uputili u obližnji šumarak, gde je Radovan svojeručno iskopao jamu i posadio svoje drvo. Time je zvanični deo bio završen. Do sumraka smo stigli i da posetimo muzej u Jerusalimu.
Jedan dan smo rezervisali za posetu Hristovog groba, gde sam podsetio Radovana da će se po starom običaju od tada nadalje zvati ’Hadži’ Radovan Đonović. Nekoliko dana kasnije sam ih gotovo sa suzama u očima ispratio na aerodromu.
Proteklo je nekoliko godina i mlađa generacija te porodice je pozvana u goste. Na aerodromu sam dočekao dve Rosine i Radovanove unuke, koje su u međuvremenu stasale u mlade dame. Taksijem smo stigli u Jerusalim gde sam ih smestio u solidan hotel, koji sam unapred rezervisao.
Starija, Olivera (23), je studirala medicinu, a mlađa, Jelena, upisala se na Poljoprivredni fakultet.
Sutradan smo prvo obišli drvo, koje je Radovan posadio u Jad Vašemu. Dva sata smo sedeli ispred drveta, a unuke su ponosno gledale tablu ispod drveta, gde su bila upisana imena njihove bake i dede. Naravno, obišli smo i muzej Jad Vašema.
Devojke sam upoznao sa vršnjakinjama, decom mojih prijatelja, sa kojima su razmenjivali utiske i iskustva.
Jedan dan smo proveli u Tel Avivu sa posetom Safari parku, što je za njih bilo posebno interesantno. Kada smo se popodne ogladneli vratili u centar grada, urgentno smo svratili u MacDonald i tamo ’uništili’ nekoliko hamburgera.
Predveče smo šetali gradom i gledali izloge. Zastao sam pred jednom diskotekom i predložio da vidimo šta se tamo dešava. Dvorana je bila prepuna, a svetlosni efekti su dopunjavali bučnu muziku. One su se izvrsno zabavljale.
Nakon dva dana sam ispratio i treću generaciju mojih spasitelja iz Srbije. Druga generacija je stigla nakon nekoliko godina. Radovanova i Rosina kćerka Ruža sa mužem Vučkom, koja se rodila 1943. za vreme mog boravka u njihovoj kući.
Setio sam se kako sam je ljuljao u kolevci, a sada je preda mnom stajala zrela žena.

Nakon obilaska Jerusalima, nekoliko puta smo bili u Tel Avivu, koji smo 'pročešljali' uzduž i popreko. U Azrieliu smo se popeli na 52. sprat i odatle posmatrali ceo grad. Ruža je smatrala da je došla na odmor i nije bila raspoložena za duga putovanja. Ipak, tog dana smo obišli i Pišpešim, buvlju pijacu u Jafi.

Njihov boravak je protekao u druženju sa bivšim Jugoslovenima, a na aerodromu smo se rastali kao najbliži rođaci.

Rosa i Radovan, nažalost, više nisu sa nama, puno mi nedostaju.

Unuka Olivera je doktor, magistar imunologije, sa porodicom živi u Švajcarskoj.

Mlađa unuka, Jelena, je prekinula studije poljoprivrede. Pokazalo se da se bolje razume u finansijsko i administrativno poslovanje, zaposlena je u Beogradu.

Ruža je učiteljica u mirovini i veoma je društveno i socijalno aktivna. U užem krugu je smatraju velemajstorom na polju kulinarstva.

Njen suprug Vučko je penzionisani službenik prodajnog odeljenja fabrike automobila 'Zastava' u Kragujevcu, ne žali se.

Ni ja nemam razloga da se požalim; moja želja se ostvarila, a u međuvremenu sam i ja postao nešto 'stariji'.

Nek se javi ko zna

Naš prijatelj, Saša Ristić, urednik Jevrejskog pregleda iz Beograda, zamolio nas je da objavimo ovaj tekst. Kada pročitate o čemu se radi, verujem, ukoliko možete da pomognete, to ćete sigurno učiniti. *Urednik*

Stevan i Ana su, nema sumnje, Pravednici. Spasili su dvoje Jevreja, ali njihovi potomci ne znaju imena tih ljudi. Možda im Vi možete pomoći?

Stevan Jovanović, predratni vlasnik radionice za izradu nameštaja u Dubrovačkoj ulici br. 29, nastanjen u Visokog Stevana 44 u Beogradu, u vreme nemačke okupacije uspešno je krio jevrejski bračni par. Smestio ih je u jedan od dorćolskih laguma, hranio ih i brinuo o njima sve vreme rata.

- Neko ga je špijao i prijavio Nemcima – kaže Stevanova snaja Mila Vico Jovanović, od koje smo čuli ovu dirljivu beogradsku ratnu priču. – Jedne večeri, malo posle ponoći, na vrata su mu pokucala trojica gestapovaca. Moj svekar je samo rekao supruzi Ani: „Došli su po mene".

Ana je otvorila vrata i na odličnom nemačkom zapitala policajce koga traže. „Ko još ovde sa vama živi?" pitao je policajac. „Samo moj suprug i dete" odgovorila je. Nekoliko trenutaka su stajali i podozrivo gledali u Anu, a onda se okrenuli i otišli bez reči.

Stevan Jovanović se nije uplašio. Nije mu bilo ni u najdaljim primislima da prekine da skriva svoje jevrejske prijatelje. Slobodu su dočekali živi i zdravi.

- Posle rata, pomenuti bračni par Jevreja se iselio u Izrael. Pre puta došli su da se pozdrave sa svojim spasiocima i na poklon im dali jedan komad crvenog pliša od kojeg su Jovanovići kasnije sašili zavese. Kasnije su im se javili i jednim pismom iz Izraela, ali moj svekar je već bio teško bolestan, a bilo je i nekih egzistencijalnih briga, pa mojoj, mukama rastrzanoj, svekrvi nije bilo do dopisivanja. Pismo je izgubljeno, svekar je umro, a sa njim i imena jevrejskog bračnog para koje je spasao.

Naša sagovornica Mila Vico Jovanović moli čitaoce „Jevrejskog pregleda" i „Mosta" da joj pomognu da identifikuje pomenuti jevrejski bračni par kako bi mogla da sa njima ili njihovim potomcima uspostavi vezu. Ona bi bila veoma zahvalna svima kojima je ova priča poznata i koji nešto znaju o njenim akterima, da o tome obaveste uredništvo „Jevrejskog pregleda" ili „Mosta". Informacije takođe mogu poslati i gospođi Mili Vico Jovanović na e-mail: ugoste@gmail.com Ako ste među onima koji ponešto znaju o ovoj priči, obratite nam se pismom, e-mailom ili telefonom (za adrese, broj telefona i e-mail adrese pogledati impresum „Jevrejskog pregleda" ili „Mosta) pa da ova priča dobije koliko – toliko srećan kraj.

Stevan Jovanović 1946. godine

RABINI TRUJU BUNARE?!

Iz strane štampe

Nedavno je u govoru u Evropskom parlamentu Abu Mazen, predsednik palestinske uprave, izjavio da su rabini pozvali da se na Zapadnoj obali zatruju bunari sa pijaćom vodom kako bi se na taj način otrovali Palestinci. Nakon burne reakcije, ne samo sa izraelske strane, iz kabineta Abu Mazena je stiglo 'pojašnjenje' da je izjava o navodnom trovanju bunara neosnovana i da nije imao nameru da povredi Judaizam i jevrejski narod, u skladu sa dubokim poštovanjem prema svim religijama, uključujući i Judaizam.

Kud sam to i rekao!

Između ostalog, u svom govoru je Abu Mazen rekao da je nepostojanje palestinske države uzrok produženja sukoba i distribucije ekstremizma. Nakon što je Abu Mazen uputio više uvredljivih reči na račun državne politike Izraela, predsednik Evropskog parlamenta Martin Šulc pokušao je da pomirljivo zakaže zajednički sastanak sa predsednikom Izraela Reuvenom Rivlinom, koji je takođe govorio u parlamentu, što je Abu Mazen odbio.

Kad je već tako, kad ne želi da se sastane sa najvišim državnikom Izraela, nameće se pitanje s kim i da li uopšte Abu Mazen traži rešenje za mirovni proces koji je već godinama u ćor sokaku?

FILISTEJCI ILI PALESTINCI

Piše Milan Fogel

Abu Mazen, predsednik Palestinske uprave, nedavno je izjavio da su Palestinci pre Avrama bili na teritoriji današnje Palestine. Time je hteo da potvrdi istorijsku vezu između Filistejaca i današnjih Arapa, koji sebe nazivaju Palestincima. Sad, ne smeta što sebe nazivaju Palestincima, jer je to samo jedan od naroda koji živi na prostorima današnje Palestine, pa ako je teritorijalna veza jedan od uslova za postojanje naroda, može i tako da se kaže, ali ne na račun drugih naroda koji tu žive od pamtiveka, na primer Jevreja. Mogli bismo da prihvatimo naziv Palestinci, ako nemaju drugo određenje, isto kao što danas imamo Amerikance, ali zato niko ne osporava da su Amerikanci različitog porekla: Englezi, Nemci, Holanđani i mnogi drugi. S druge strane, što se mene tiče, ne bi mi smetalo i da je rekao da su Palestinci Arapi indijanskog porekla, svako ima pravo da se izjašnjava kako želi, samo bih morao da se naviknem da gledam kaubojske filmove u kojima Indijanci govore arapski. A uzgred, ako bi Palestinci bili priznati kao etnička grupa, onda Amerikanci više ne bi mogli da kažu da su najmlađa nacija na svetu.

Šalu na stranu, za razliku od Palestinaca, Jevreji ne moraju da dokazuju svoje milenijumsko prisustvo u Obećanoj zemlji. Postoje materijalni dokazi, arheološka nalazišta. Kako jednom prilikom reče Tomi Lapid, 'jevrejska deca se rađaju kao arheolozi; nađu novčić i odmah pročitaju čiji je to novac bio i iz kog vremena'; hebrejsko pismo je širom Palestine prisutno na ostacima mnogih arheoloških spomenika, bar to ne bi trebalo da bude sporno.

A ko su Filistejci? Ne ulazeći u raspravu koliko je Stari zavet – Tora, istorijski pouzdan izvor, ipak nas upućuje u kom pravcu treba vršiti istraživanja. Iz Tore saznajemo da je 'narod sa mora' zaposeo deo obale istočnog Sredozemnog mora i tu su podigli gradove – pomorske luke Gazu, Aškelon, Aždod i još neke, istovremeno pokušavajući da prošire svoj uticaj sa obe strane reke Jordan. Pokušali su da osvoje i Egipat, ali ih je Ramzes III sprečio i dozvolio da ostanu na teritorijama koje sam upravo pomenuo. Za ovo, za razliku od jevrejskog prisustva u Egiptu, postoje pismeni zapisi iz tog vremena. Ipak, ni do danas se ne može sa sigurnošću reći odakle su Filistejci došli. Najviše je prihvaćena teorija da su oko 1,400 godina pre nove ere krenuli sa grčkog ostrva Krita, odakle su proterani, kada je počela Dorska okupacija ostrva, ili su sami tražili mirnije mesto za pomorsku trgovinu, jer je to bila njihova osnovna preokupacija. Da ne bude zabune, nisu odmah pokušali da se nasele u Egiptu, ipak je to bio proces koji je trajao oko 200 godina.

Tora nam kaže da je Kralj David u desetom veku pre nove ere konačno porazio Filistejce, odnosno isterao sa kopnenog dela i doveo ih u vazalni položaj. Dalje imamo pouzdane istorijske podatke da na prostore današnje Palestine dolaze grčki i rimski osvajači, potom otomansko carstvo, a Filistejci polako nestaju kao etnička grupa. Najverovatnije su se asimilovali sa drugim narodima koji su tu živeli. U svakom slučaju, sa sigurnošću možemo da kažemo da današnji Palestinci ne vode poreklo od Filistejaca, ali možemo da potvrdimo da imaju arapske korene. U ostalom, i najveći savremeni palestinski vođa Arafat je rođen u Egiptu, Kairo, iako se njemu više sviđalo jerusalimsko poreklo, jer je tu proveo detinjstvo kada ga je otac posle majčine smrti poslao kod strica, koji je bio oženjen u Jerusalimu.

Odakle naziv Palestina? Odmah da kažemo da je kroz dugu istoriju teritorija koju danas krstimo Palestina (najviše zahvaljujući Rimljanima, a potom hrišćanima), imala razne nazive. Sve je zavisilo od osvajača i administrativne podele, a često nije imala nikakvo ime, kao za vreme otomanske imperije kada je skoro četiri veka jednostavno nazivana sirijska južna provincija.

Dakle, odakle ime Palestina, geografsko određenje, koje je nepisanim konsenzusom prihvaćeno i među Jevrejima?

Prema istorijskim zapisima ime teritorija koje su naseljavali Jevreji (latinski Palestina), 135.god.n.e., rimski car Hadrijan daće celoj jevrejskoj (Judejskoj) zemlji kao kaznu Jevrejima zbog stalnih pobuna i ustanaka. „Od četvrtog veka n.e. ime Palestina se koristi za označenje te, tada rimske provincije i to tzv. „ Prva“, „ Druga“ i „Treća“ Palestina (Judeja, Samarija i Galileja). Usponom, jačanjem i širenjem hrišćanstva (naročito za vreme krstaških ratova 1099.god.–1291.god.) to ime će se odomaćiti među evropskim hrišćanima. U to vreme Jevreji, koji su većinom već dugo u dijaspori u Evropi, pod tamošnjim uticajem takođe počinju koristiti ime Palestina kao geografsko određenje domovine iz koje su prognani.“ I moj otac, kao član cionističkog pokreta HaŠomer HaCaira, pre Drugog svetskog rata, spremao se za odlazak u Palestinu.

Pa ko su onda Palestinci? Palestinci su sami sebe do skora nazivali palestinski Arapi, a to palestinski, samo je bliže teritorijalno određenje, kao na primer, egipatski, marokanski, jemenski ili samo Arapi, za one sa Arabijskog poluostrva, odakle je i nastao opšti naziv za narode koje žive na obalama u Severnoj Africi i Bliskom Istoku.

Ali, zar je uopšte važno ko je bio prvi, a ko drugi na nekoj teritoriji? Granice država se menjaju kroz celu istoriju. Ogromna carstva su propadala, a njihovi ostaci su danas male države sa mnogo manjim uticajem nego što su nekad imale. Njihov značaj je utoliko veći ukoliko su uspeli da se prilagode realnim okolnostima, a to je ono što, izgleda, Palestinci ne žele.

Abu Mazenova izjava mora da upozorava Jevreje na oprez, jer se na taj način ponovo bude aspiracije o jedinstvenoj palestinskoj državi, koja nikada nje postojala, a koja, uzgred rečeno, treba da obuhvati i delove teritorija suverenih država Jordana, Libana, Sirije i drugih iz okruženja. Drugim rečima, tu za Jevreje nema mesta. Da li je to baš tako? Čisto sumnjam.

FILISTEJCI - GROBLJE - AŠKELON

Izvor Y Net, Izrael

U Nacionalnom parku u Aškelonu otkriveno filistejsko groblje sa oko 160 skeleta. Pored skeleta je nađeno oružje, nakit i bočice sa parfemom. Procenjuje se da groblje potiče iz perioda od jedanaestog do osmog veka pre nove ere. Ovo je prvi put posle 30 godina istraživanja da je nađen očuvan skelet Filistejaca, što će pomoći boljem razumevanju običaja sahranjivanja kao i njihovog porekla i boravka na ovim prostorima.

Nećemo se pozivati na DNK analize, jer sigurno Palestinci nisu nastavak loze Filistejaca, ali smo izdvojili ovu informaciju jer je to prvi arheološki nalaz koji će potvrditi ili opovrgnuti mnoge pretpostavke o narodu koji davno živeo na ovim prostorima.

DONACIJE

50 NIS za film, Josi Tauber, Haifa
200 NIS za HOJ, Izi Kabiljo
30 NIS za HOJ, Lili Gomboš
30 Eu za film, dr Vanja Kovač
4,000 NIS za film, dr Jaron Lang

Zahvaljujemo se svim donatorima i još jednom vas pozivamo da uplatite članarinu za HOJ za 2016. godinu i da pomognete završetak filma o Holokaustu u Jugoslaviji

ZANIMLJIVOSTI - DA LI BAŠ?

MEK DONALD

Iz domaće štampe

Loša hrana, nema sumnje, ali šta se još krije iza napada Jakova Licmana, najpopularnijeg ministra u vladi Bibi Natanjahua. Rat protiv 'junk food', koji neki žele da predstave kao rat za zaštitu zdravlja građana, ipak je usmeren na samo jedan lanac ishrane, za koji, ako ništa drugo, možemo da kažemo da ima stroga pravila u pripremi hrane, a što ne možemo sa sigurnošću da tvrdimo za mnoge druge restorane ili kioske u kojima se prodaju slični kulinarski proizvodi.

Želeći da ostane anoniman, jedan politikolog i bivši zaposlenik u Knesetu, iznosi sumnju da nije u pitanju samo borba za zdravlje, jer meso koje se koristi u Mek Donaldu je košer, ali istovremeno su njihovi restorani otvoreni za Šabat i u njima se takođe priprema čizburger, a sir i meso po halaha ne idu zajedno. Isti politikolog navodi niz primera gde se u ortodoksnim delovima Jerusalima služi isključivo tako zvana junk food što navodi na zaključak da je u pitanju politička borba, a ne generalno rat protiv brze hrane i njenog sumnjivog kvaliteta.

Kao zaključak, anonimni politikolog navodi primer Mimune, koja se slavi prvi dan posle Pesaha, kada se konzumiraju ogromne količine slatkiša, ali se to prihvata kao tradicija, ne vodeći računa o mogućim posledicama zbog unošenja u organizam prekomerne količine šećera. Znači, kaže on, nije u pitanju kvalitet, nego količina, a o tome, ipak, pojedinci odlučuju sami.

Ruska 'Babuška', koju je 'ukrasio' David, star 6 godina. Ko zna koga i šta će on ukinuti kad odraste?

HI-TECH NAPUŠTA IZRAEL?

Iz domaće štampe, priredio Daniel Fogel

Poslovni lideri su se nedavno sreli na Berzi u Tel Avivu sa ministrom Finansija Kahalonom i izrazili bojazan da će se njihovo interesovanje preseliti na nova tržišta, na primer u Kinu i Finsku, zbog povećanja regulative - novih propisa, povećanja poreza i, što im posebno smeta, neopravdanih optužbi da izbegavaju plaćanje poreza.

Posebno je primećeno prisustvo predstavnika Hi –Tech industrije na čelu sa Gil Schvedom, Chek Point CEO, jednom od najvećih kompanija iz ove oblasti. "Pre dvadeset godina, bilo je atraktivno da se bude ovde, ali u poslednjih nekoliko godina, utisak je da država želi da nas izbaci odavde. Poreska uprava ima pravila i transformiše ih, a mi često nismo u toku šta se sprema. Mi plaćamo milijarde šekela za poreza, a oni kažu da ne plaćamo . Mi ne želimo da napustimo Izrael, ali izgleda da je to najlakše uraditi", izjavio je Schved.

Treba imati u vidu da Izrael ima ograničeno tržište i po broju stanovnika i po veličini i položaju teritorije. U Hi – Tech-u je zaposlen ogroman broj ljudi i taj broj se sve vreme povećava, što je posebno važno za smanjenje nezaposlenosti mladih.

Erik Šmit, ranije izvršni direktor Google, a sada izvršni predsednik njegove matične kompanije Alphabet, rekao je da „za relativno malu zemlju, Izrael ima super ulogu u tehnološkim inovacijama".

Šmit nije štedeo pohvale rekavši "Start-up Nacija (Izrael) može da se poredi samo sa Silicijumskom dolinom u SAD"

Toliko sa njihove strane, a šta će državni aparat preduzeti za dalje poboljšanje poslovne atmosfere, ostaje da se vidi.

DRONOVI VRAĆAJU UKRADENA KOLA

Izvor Inet, Izrael

Konačno su privatne bezbednosne kompanije, koje pružaju usluge praćenja i zaštite vozila, dobile dozvolu vlasti da koriste bespilotne letilice, dronove, u potrazi za ukradenim automobilima. Automobili se kradu u celom svetu, pa ni Izrael nije izuzetak. Međutim, Izrael ima dodatni problem sa Zapadnom obalom, jer kada lopovi imaju nameru da ga prebace na teritoriju pod palestinskom upravom, dok vlasnik automobila primeti da je auto nestao, on je već kod veštih majstora koji ga rastavljaju u delove.

Nekada izumi iz vojne ili svemirske industrije nalaze korisnu upotrebu u životu građana. Ovog puta je igračka dobila veoma važnu ulogu u bezbednosnim sistemima.

Ranije nije bila dozvoljena upotreba dronova, jer su smetali bezbednosnim sistemima. Sada su mogućnosti daleko veće da se brzo locira mesto gde se nalazi ukradeno vozilo, a kada se nađe na palestinskim teritorijama tu su i vojne snage Izraela, što skraćuje pravni postupak za vraćanje vozila, koji se često otegne u nedogled.

Na primer, nedavno je kompanija Ituran, koja se bavi ovim poslom, spasila ukradeni Buick LaCrosse u Tulkaremu. Zaposleni u kompaniji prvi put su upotrebili dron za lociranje automobila u palestinskom gradu, a zatim su uz prisustvo vojnih snaga Izraela podigli auto na vozilo - dizalicu. Nakon toga su vratili auto na teritoriju Izraela i predali njegovim zakonskim vlasnicima.

Praktično se ova metoda koristi od ove godine i prvi rezultati u ratu protiv krađe automobila su primetni. Prema policijskim podacima, 5400 automobila je ukradeno u periodu od januara do maja, što je smanjenje od 19 odsto u odnosu na isti period 2015. godine.

KINERET SVE SLANIJI

Iz domaće štampe

U poslednjih nekoliko godina suve zime, bez dovoljno kiše, u severnom Izraelu uzimaju danak na Kineretu (Galilejsko jezero), preko povećanja nivoa soli u vodi.

Prosečna količina raspoložive vode u Kineretu trenutno iznosi 320 miliona kubnih litara godišnje. Poređenja radi, u 1970. taj prosek je bio 480 miliona kubnih litara godišnje.

Porast saliniteta vode ne može u skorije vreme pretvoriti Kineret u slano jezero , ali donosi zabrinjavajuće efekte za životnu sredinu: To dovodi do povećanja rasta cijanobakterije, mikroskopskih algi na površini jezera koje bi mogle oštetiti kvalitet voda za piće, a može takođe da se voda učini neupotrebljivom čak i u poljoprivredi za zalivanje useva.

Salinitet vode se meri na osnovu nivoa hlorida, kada se određene vrste soli rastvaraju u vodi. Salinitet vode u Kineretu je oko 300 miligrama hlorida po litru. Najviši nivo saliniteta je izmeren 1960, kada je iznosio 400 miligrama hlorida po litru. Prirodni salinitet jezera u tim godinama je bio previsok i jedva je bio u stanju da zadovolji potrebe vodosnabdevanje, posebno u poljoprivredi. Kao rezultat toga, Izrael je izgradio sistem so-vode u 1964. da bi ispuštanje vode koja dolazi iz izvora slane vode bio sproveden do reke Jordan u južnom delu Kinereta. Njegova izgradnja je dovelo do pada saliniteta jezera za oko 200 miligrama hlorida po litru.

Standard za hloride u izraelskoj vode za piće je ažuriran 2013. i on je spušten sa 600 na 400 miligrama po litru hlorida . Ali je i dalje visok u odnosu na SAD, gde je standard samo 250 miligrama hlorida po litru . I dok je efekat na kvalitet vode za piće uglavnom u svom ukusu, glavni razlog za ograničavanje saliniteta vode jeste smanjenje mogućnosti da se može koristiti kao voda za useve sa velikom osetljivošću na salinitet (na primer, avokado i limun).

Šta je rešenje?

Prema različitim procenama, smanjena količina padavina u području Kinereta nije problem za koji se očekuje poboljšanje u bliskoj budućnosti . Naprotiv, čak bi situacija mogla da se pogorša u narednim godinama. Rešenje leži u dodavanju novih izvora vode u Kineret, delimično izgradnjom postrojenja za desalinizaciju u zapadnoj Galileje.

Uprkos činjenici da desalinirana voda već izlazi iz slavina u Izraelu, oko polovine ukupne potrošnje pijaće vode, ranjivost objekata za desalinizaciju je prisutna.
Master plan za snabdevanje vodom (do 2050) određuje da će Kineret osta ti strateški izvor vode u narednih skoro 40 godina
Za utehu je da za kupače nema problema, oni se inače kupaju u moru (slanoj vodi) isto kao i u slatkovodnoj vodi Kinerata.

Čak i 'golim okom' se vidi kako rapidno opada nivo vode u Kineretu

NACISTIČKA MAŠINA ZA ŠIFROVANJE

Iz strane štampe
Volonter iz Narodnog muzeja računarstva Velike Britanije Džon Valter primetio je zanimljiv oglas na „I-beju". Kada je pogledao oglas pažljivije, ugledao je fotografiju uređaja koji je označen kao telegrafska mašina i prepoznao istorijsku, vojnu Lorencovu mašinu, za šifrovanje poruka, koja je napravila istorijsku prekretnicu u modernim informatičkim tehnologijama, preneli su svetski mediji.
Prema pisanju „Independenta", Džon Valter, inženjer volonter, ušao je u trag ovoj napravi i lično je pronašao u prodavnici u Eseksu. Vlasnik mu je pokazao retku tastaturu i mesto u bašti pored šupe gde je mašina bila zakopana u svom originalnom koferu.
„Molim vas, koliko ste rekli da košta mašina", pitao je volonter a vlasnik mu je i lično potvrdio cenu od 9,5 funti.
„Izvolite deset funti i zadržite kusur", rekao je Valter prilikom kupovine istorijskog predmeta.
Lorencova mašina je složenija naprava od poznate „enigme". Njene šifre je mogao da razbije samo Bil Tut – britanski , kasnije kanadski dešifrant i matematičar .

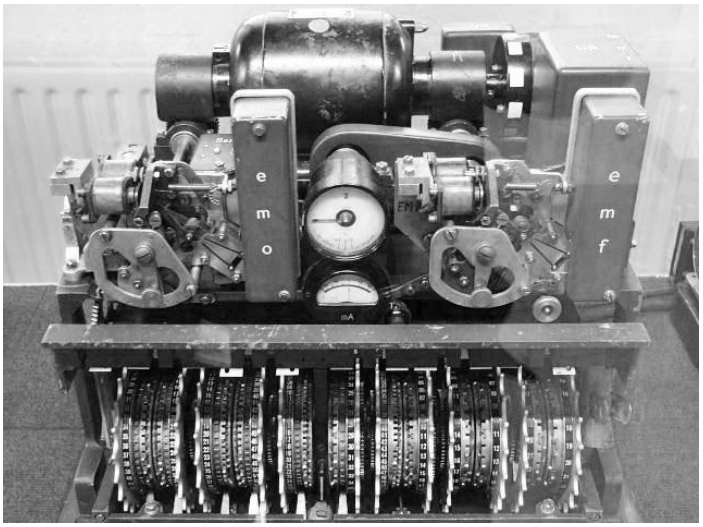

Fotos Procenjuje se da je u Drugom svetkom ratu korišćeno oko 200 Lorencovih mašina, ali, kako je poznato, samo četiri nisu uništene.

Tokom Drugog svetskog rata Tut je projektovao Lorencovu mašinu, čime je napravio preokret u šifrovanju. Lorencovu napravu je koristila vrhovna komanda Vermahta.
Procenjuje se da je u Drugom svetkom ratu korišćeno oko 200 Lorencovih mašina, ali, kako je poznato, samo četiri nisu uništene.

TRAŽI SE…

… PORODICA KAMHI

Moje ime je **Anisa Hasanhodžić** i obraćam Vam se kao naučna saradnica na projektu Akademije nauka Republike Austrije pod nazivom „Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i Holokaust", a u nadi da ćete nam moći pomoći u našoj potrazi za određenom porodicom/nasljednicima porodice Kamhi iz Sarajeva.
Kolega koji skupa sa mnom radi na ovom projektu, Rifet Rustemović i ja, poduzeli smo sve moguće da otkrijemo da li postoje živi nasljednici porodice.
Na osnovu otkrivenog, mi sada sigurno znamo da su preživjeli nasljednici na jednu stranu u Brooklynu, a na drugu u Izraelu.
Naime, u Brooklynu (New York) radi se o porodici gospodina Zanke Gaona, rođenog 1938. godine u Sarajevu od majke Klare Kamhi (rođena 1913. od oca Haima Kamhija (1875-06/09)1941) i majke Rene Kabiljo (1883-holokaust?)). Haim i Rena Kamhi živjeli su do Drugog svjetskog rata na adresi Hadžisulejmanova broj 5 u Sarajevu. Klara Kamhi udala se 1935. u Sarajevu za Salomona Gaona, brata Rene Finci (udate za Ašera Fincija). Klara je imala još i sestru Palombu,

rođenu 1906, udatu Levi – za koju više ništa ne znamo.
Klara je sa mužem Salamonom Gaonom i sinom Zankom uspjela 1941. godine iz Sarajeva pobjeći za Mostar, te onda preko Italije 1945. za New York (camp Oswego tj. Fort Ontario). Ubrzo nakon toga Salamon je umro, a Klara je nastavila živjeti u New Yorku sa sinom koji se kasnije i oženio i koliko znamo imao sina i dvije kćerke (najvjerovatnije sin se zove Michael Gaon, a jedna od kćeri Debra ili Deborah). Klara je živjela dugo. Dok je bila u životu održavala je vezu sa gospodinom Jakicom Fincijem, koji danas živi u Izraelu – naime, ona mu je bila ujna. No međutim, po riječima gdina Fincija, nakon što je Klara umrla prestala je njegova veza sa rodbinom u Brooklynu.
Jahiel Kamhi, rođen 1887., preživio je holokaust i 1948 otišao za Izrael, gdje je prvo živio u Jerusalemu na adresi nešto kao (jer ne može se dobro pročitati) „… Refaim ili Rafeim 32“
U toku Drugog svjetskog rata bio je u kampu na otoku Rabu. Do 1942. godine nije imao djece. Bio je do tada tri put oženjen (Simha Alkalaj, Rifka Papo, Buena Levi), a žene su mu sve umrle do 1942.
- Rafael Kamhi, rođen 1871., umro 1922. u Sarajevu. Živio je (kao kasnije i brat mu Haim sa ženom Renom) u kući u ulici Hadžisulejmanova broj 5 u Sarajevu, a već na popisu iz 1910. godine vodio se Rafael i kao vlasnik kuće. Radio je kao podvornik u Jevrejskoj opštini. Imao je 14-ero djece, sa dvije supruge, prvom suprugom Ester Kajon i drugom Hana Romano. Najmlađa njihova djeca bila su Aron – rođen 1911, Jahiel 1914 i Simha 1919
Ovaj Rafael je imao nasljednike koji su preživjeli holokaust – to znamo.
Naime, Rafael Kamhi i Hana Romano imali su i kćerku Rahel rođenu 1907. Ta Rahel se 1932. udala sa Šabetaja – isto Kamhija. Rahel je umrla 1936. godine, a tri godine prije njene smrti, 1933. rođen je njihov sin Rafael. Šabetaj Kamhi (sin Rafaela) i njegov mali sin Rafael preživjeli su holokaust. Šabetaj Kamhi je preživio Jasenovac. Poslije je Šabetaj otišao u Izrael, gdje je 1982. godine umro. Ne znamo da li se poslije u Izraelu ponovo oženio, a isto tako ne znamo ni da li je možda i danas živ njegov sin Rafael Kamhi, koji je u Sarajevu rođen 14/10/1933. godine. Radovalo bi nas ukoliko je gospodin živ, ili pak, ukoliko postoje njegovi nasljednici.

Kontakt adresa Anise Hasanhodžić:
Österreichische Akademie der Wissenschaften
Institut für Kulturwissenschaften und Theatergeschichte
Postgasse 7/IV/3 1010 Wien
Tel.: (+43 1) 51581 3310
Mob.(AT): (+43 650) 806 2390
Mob.(BiH): (+387 62) 184 750
E-Mail: anisa.hasanhodzic@oeaw.ac.at
www.oeaw.ac.at/ikt

ZVANIČAN IZVEŠTAJ IZRAELSKE VLADE

SMANJUJE SE BROJ POVREĐENIH I UBIJENIH

Od početka oktobra prošle godine je 166 uboda, 82 pucnjave, 29 napada rušenja, pet eksplozivnih napada . Prema podacima u sistemu odbrane 174 Palestinaca je ubijeno u tom periodu, većina njih teroristi.

Da li je ovo treća intifada? Prema zvaničnim kriterijumima nije, ali je veoma ubitačna. Za one nevine i one koji svoju misiju završavaju smrtnim ishodom.

Saopšteno je da je broj Jevreja ubijenih u terorističkim napadima od početka 2016. smanjen u odnosu na poslednji kvartal prošle godine - šest smrtnih slučajeva u poređenju sa 20 smrtnih slučajeva. Isto tako, ne jevrejski teroristički incidenti do sada zabeleženi u 2016. godini, u poređenju sa 16 u 2015. i 18 u aprilu.
Voleli bismo kada bi ovo bio poslednji izveštaj ove vrste, ali ovo je naša realnost, koju sve više oseća ceo svet na svojoj ’koži’.

KNJIŽEVNI DODATAK

GODINA 7 **BROJ 32** **JULI 2016.**

Ovaj broj Književnog dodatka posvetili smo ***Vladimiru Todoroviću****, novinaru i publicisti iz Novog Sada*

KRATKA BIOGRAFIJA

Vladimir Todorović je rođen 1947. u Novom Sadu, Srbija. Bavio se novinarstvom i bio profesionalno zaposlen u "Večernjim novostima", "Sportu", a sarađivao sa "Novostima osam", "Oslobođenjem", "Borbom", listom "Record" (Porto), "Danasom"... Radio je u još dve redakcije, takođe profesionalno, čiji su vlasnici u dugom periodu smatrali nepotrebnim da izdvajaju novac za plate i dažbine, već su ih zadržali (’a što je u komediji od države, koja se stručno naziva tranzicija, bilo legalno’). Nazive novina, tih drpipara ne pominje – Ime im se ne pomenulo, Amin.

Autor je više knjiga. Napisao je "Dilema Kepiro" (2012), "His way", monografiju o Karolju Selešu (2013), "Maestro", monografiju o Janiki Balašu (2014) i "Poslednja stanica Aušvic" (2015), za čiji je nedovršen rukopis dobio II nagradu na konkursu Saveza jevrejskih opština Srbije, 2014.

Sa kolegom Miroslavom Gavrilovićem je priredio tri knjige iz oblasti fudbala, "Kako smo pobedili Evropu" (1990), "Mundijal (1994) i "FK Vojvodina" (1999).

Trenutno je Vladimir sa istoričarem dr Ferencom Nemetom angažovan na dramatizaciji teksta "Cserny Gyorgy"-KARAĐORĐE, prve drame o Prvom srpskom ustanku, napisane i prikazane prvi put još 1812. a koju će u januaru 2017. u režiji Žanka Tomića izvesti glumci Novosadskog pozorišta-Újvidéki szinhaz.

Kontakt E mail:
Vladimir Todorović
todorovicvladimir99@gmail.com

Iz Knjige

POSLEDNJA STANICA AUŠVIC

Batschka 1944. Judenrein / Odlomci

Deportacije

U ponedeljak, 14. maja 1944. godine je započelo proterivanje u Aušvic Jevreja iz delova Rumunije, Slovačke i u Jugoslavije, koje je Mađarska držala pod okupacijom. Svakog dana je u „fabriku smrti“ u Poljskoj, bilo transportovano od 12.000 do 14.000 nedužnih, ili drugačije rečeno, krivih isključivo zbog tog što nisu bili iste vere onih koji su banuli u njihove živote, rupili u njihove varoši i varošice i u njima zagospodarili.

Od tog dana pa do 8. jula (mada ne upućuju svi meni dostupni dokumenti isključivo na taj datum) su nesrećnici prebacivani za Aušvic, u najvećem broju slučajeva, u smrt.

Do druge polovine marta 1944. je Mađarska bila jedina zemlja pod nacističkom čizmom u kojoj je značajan broj Jevreja živeo ili tek samo životario. Ali, što je bilo najvažnije, bili su u životu! Nekih skoro 800.000. Od njih je oko 100.000 bilo onih za koje se nije moglo reći da su im koreni stoprocentno jevrejski, samo su se ipak i na njih odnosili rasni zakoni

režima Mikloša Hortija. U drugoj polovini marta su Nemci ušli u Mađarsku i na teritorije pod njenom okupacijom, a uz prilježno asistiranje domaćih naci-fašista, odmah je započeto sprovođenje „Endlösung der Judenfrage“, konačno rešenje jevrejskog pitanja.
Američki esejist i istoričar Sol Fridlende r piše u knjizi „Godine istrebljenja: Nacistička Nemačka i Jevreji 1939-1945.“, da u to m vremenu „krematorijumi Birkenaua nisu mogli održati korak sa tempom rada gasnih komora, pa su morale da budu dodate i rake za kremaciju na otvorenom“. Profesor Fridlender iznosi i to da su „deportacije zvanično prekinute 8. jula (iste godine, aut. prim)“. U nastavku dodaje i ovo, „uprkos tome, Ajhmanu je pošlo za rukom da izvede još dva voza iz zemlje i pošalje ih u Aušvic...“.
Randolf I. Brejem, u knjizi „Anatomy of the Auschwitz Death Camp“ iznosi sledeće po-datke:
- ... kada su deportacije iz mađarskih provincija konačno prekinute, 438.000 Jevreja bilo je poslato u Aušvic, od kojih je 394.000 smesta istrebljeno. Od onih koji su odabrani za rad, tek poneki je dočekao kraj rata...
Istraživač i publicista Pavle Šosberger navodi u svojoj knjizi „Jevreji u Vojvodini“, da je transportima iz Bačke u Aušvic, u proleće 1944. godine, bilo deportovano nepunih 12.500 Jevreja:
- 2. maja u Aušvic stigao transport od 3.000 Jevreja iz Bačke, evidentirano je bilo 1.000 deportovanih, dok su ostali pobijeni u gasnim komorama,
- 29. maja je u Aušvicu dočekan transport od 4.000 Jevreja iz Bačke, bilo je evidentirano 1.000 deportovanih, a ostali su bili pobijeni u gasnim komorama,
- 31. maja je transportom u Aušvic dovezeno 2.400 Jevreja iz Bačke, evidentirano je bilo 1.700 zatvorenih, ostali su pobijeni u gasnim komorama,
- 28. juna je 3.000 Jevreja iz Bačke došlo do Aušvica, evidentirano ih je 1.000, ostali su pobijeni u gasnim komorama.
U tekstu „Deportacija Jevreja iz Bačke u nemačke logore“, Dušan Jelić nam predstavlja da su to stradanje dočekali uglavnom žene, deca, starci i bolesnici. Činili su oko 62 odsto jevrejskog stanovništva Bačke, u odnosu na istu kategoriju pred rat. Ostalih 38 procenata su:
- oko jedan odsto je za vreme aprilskog rata 1941. pao u zarobljeništvo;
- oko dva i po odsto je otišlo u partizane;
- oko 27 odsto je obuhvatila prisilna radna služba i kroz nju su skoro potpuno uništeni;
- oko 7,5 odsto je pobijeno u takozvanim racijama, šajkaškoj i novosadskoj.
Srećom da brojke što ih Jelić iznosi nisu apsolutno precizne. Zaokružio ih je. Svega jedna ima decimalu, a pred svakom stoji „oko“.
Plan „Batschka 1944. Judenrein“ nije ostvaren! Srećom.
Iako ni taj plan i ni onoliki slični nisu realizovani, a cifre što nam ih Brejem, Šosberger, Jelić i drugi predočavaju čine značajan postotak u tom broju, ukupno je pobijeno toliko i Jevreja i ostalih, da onda možda u celosti ne stoji uobičajen odgovor na pitanje o pobedniku u ratu, 1939 – 1945.
Naravno, ne dovodim pod sumnju nesporno i nemerljivo delo oslobodilaca pod svim zastavama. Međutim, kako govoriti o pobedi, uzme li se u obzir to da su nacisti i fašisti ubili čak šest miliona Jevreja i još onoliko drugih?
Samo Bačka je u proleće 1944. ostala bez oko osam hiljada Jevreja!

PLJAČKA

Sem želje za tim da fizički unište i Jevreje u Bačkoj, postoji još jedan razlog zbog čega su nacisti preduzeli i ovde zločnačku akciju. Bio je prisutan od prvog dana njihovog ulaska u ovu vojvođansku regiju. Radi se, dakako, o pljački.
Iako se o tome nevoljno govori, izvesno je da se pljačka posvud gde se ratuje, te je tako bilo i u Bačkoj 1944. i ne jedino te ratne godine. Pomenuto je da se otimalo u vreme sprovođenja takozvane racije, a jednako je bilo i kada su odvodili Jevreje i druge na pri-nudni rad. I onda nacisti nisu oklevali da prisvajaju imovinu tih nesrećnika.
Kada se u okviru sagledavanja pljačke pomene onaj njen deo koji se odnosi na razbojništvo nacista u odnosu na Jevreje, nezaobilaznim se čini da se barem dotakne činjenica da su se nacifašisti gadili Jevreja. S njima nisu želeli da imaju ma šta, sem... Imovinu su otimali, a vrednost plena je bila u zavisnosti od prilike u kojoj se do njega došlo i od pozicije u hijerarhiji. Nakita, umetničkih dela, novca ili hartija od vrednosti dakako nije bilo za sve, čak nije bilo ni vrlo običnih i nimalo skupih satova, fotoaparata, tepiha i drugog, pa je tako za civile preostala samo mogućnost da kupe neki od boljih komada garderobe oteranih u gasne komore i zarada

od te trgovine se, razume se, slivala u kasu Trećeg raha. Gađenje je tako za nacifašiste bila pojava ograničenog trajanja – do otimačine imovine. Ona je predstavljala izuzetak.

Ipak, kako je rečeno, nadmoćniji pljačka posvud gde se ratuje, što se odnosi i na posleratni proces povraćaja imovine, ne samo jevrejske. Pobednici se nisu libili da se, po oslobođenju, upišu kao vlasnici u državne knjige, iako su znali da to nisu, što je znala i država.

Ali, vratimo se ratnoj 1944. godini, kada službeni list Budapesti Kozlony 16. aprila objavljuje vladinu naredbu o sekvestriranju celokupne jevrejske imovine, njenog stavljanja pod zabranu korišćenja. Istovremeno, u vezi s ovom naredbom formirani su odbori, da bi u saradnji sa žandarmerijom i policijom preuzeli fabrike, preduzeća svih vrsta, trgovine, radnje i radionice. Mađarska država je predvidela da u njih postavi komesare, čiji je zadatak bio da posao vode u pravcu kakav državi odgovara. Uz to, predvidelo se da se zatvore kuće i stanovi, a stvari od vrednosti, novac i nakit bili su predati državi, koja je taj segment pljačke nazvala „preuzimanjem brige o predatom".

U Bačkoj i Baranji mađarski okupator ograničio se sve do nemačke okupacije na kontribucije i razne iznude i ucene. Povremene pljačke, kao što je oduzimanje jerejskih privrednih preduzeća, bile su preduzimane samo s vremena na vreme. Izvestan deo svoje imovine Jevreji su zadržali sve dok nije došlo do ulaska nemačkih trupa na teritoriju Mađarske.

Pojedini dokumenti o internaciji i deportaciji Jevreja ukazuju na to da se najneposrednija pažnja posvećuje pitanju takozvanog „osiguranja jevrejske imovine", kao što se to vidi iz naredbe ministra unutrašnjih poslova br. 6163./44... Njom se određuje da se prilikom sakupljanja Jevreja imaju oduzeti, radi „čuvanja", dragocenosti i novac – s tim što se preduzima i korak više – izdaje se uputstvo uz naredbu da troškovi „ispražnjenja" moraju biti pokriveni iz gotovog novca, koji će biti uzet od Jevreja. Vrednosne stvari, kakve su pisaće mašine, bicikli, fotografski aparati i sl. treba otpremiti u filijalu Narodne banke.

Treba obratiti naročitu pažnju na to da Jevreji ne sakriju gotov novac, dragocenosti i nakit, naglašava se.

I pored svih naredbi u vezi s otimanjem imovine, očekivanja mađarske vlade o značajnom prihodu su se izjalovila, jer je tek mali deo jevrejske imovine dospeo do državnih magacina i trezora. Glavnu korist imali su oni koji su učestvovali u zaprimanju dragocenosti, popisivanju i predaji, piše dr Lajčo Klajn, uz objašnjenje da su to bili „organi mađarskih građanskih i vojnih vlasti, kao i pripadnici raznih i mađarskih i nemačkih fašističkih organizacija".

Još niz autora ukazuje na to da su nacifašisti bezočno opljačkali bačke Jevreje, a meni se kao najbolja ilustracija učinila ta da kao dodatno pojašnjenje ponudim zapisano u elaboratu Pokrajinske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini naslovljenom Zločini okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini protiv Jevreja.

Na stranama od 37. do 43. prvog poglavlja, uz navedene inventarske brojeve predmeta, nailazimo na sledeći niz podataka.

U Novom Sadu bilo je pre okupacije 27 jevrejskih fabrika, 47 zanatskih, jevrejskih radionica, 193 jevrejske trgovačke radnje, od kojih 29 veletrgovina za uvoz i izvoz, a osim toga bilo je veliko jevrejsko brodarsko preduzeće, koje je raspolagalo lađama, većim brojem šlepova, a postojale su dve internacionalne špedicije, kao i veći zavod za kreditnu informaciju, kako za inostranstvo tako i za domaće potrebe. Osim toga, naravno, od mnogobrojnih novosadskih Jevreja, koje je, kao što se vidi, pripadalo dobro situiranom srednjem staležu, razbojnički je otet velik broj luksuznih stanova i nameštaj za njih, dragoceni tepisi, srebrnina, ogroman broj umetničkih slika i kipova, kao i nakit, ostale dragocenosti, među kojima i drago kamenje i zlato.

Ova materijalna šteta je naročito uvećana oduzimanjem hiljada i hiljada pisaćih mašina, u to vreme veoma vrednih, kao i drugih kancelarijskih uređaja, vrlo naprednog industrijskog, zanatskog i trgovačkog staleža, vrlo naprednih shvatanja. Oduzeti su i skupoceni uređaji za obavljanje brojnih delatnosti, konfiskovane su mnogobrojne lekarske ordinacije 319

i laboratorije Jevreja lekara, inženjera, advokata... Visinu štete procenila je opština u Novom Sadu na iznos od blizu milijardu dinara!

Progovori li se o tome kakve su fabrike posedovali novosadski Jevreji, jasno je da su okupatori došli do izuzetnog imetka. Oduzeli su fabriku sapuna, fabriku hemijskih artikala, porcelana, metalne robe, dve livnice, fabriku nameštaja, pribora za pisanje, šrafova, svilaru, pogon za proizvodnju ogledala i druge staklarije, fabriku za pravljenje pantljika i pozamanterije, proizvodnju lustera, lampi i robe od bakelita, parne mlinove i pilanu, fabriku čarapa, dugmadi i tepiha, onda

proizvodnju tepiha i tekstilne robe, pogon za pravljenje sirćeta, konjaka, likera, špiritusa, zatim proizvodnju kravata, za izradu parketa, onda čokolade i bombona, kao i konfekcije (Inv.br.1427.2).

U manjem gradu, kakva je bila Senta, postojale su tri fabrike čarapa, fabrika metala i 48 raznih trgovina, među kojim priličan broj veletrgovina, pa fabrika sirćeta i fabrika alkoholnih pića i tekstilne robe. Zatim, Senta je imala fabriku soda-vode, parnu pilanu i parni mlin, fabriku cementa, mehaničku fabriku nameštaja, oko 22 veće radnje i 12 zanatlijskih radionica. Interesantno je da su jevrejske trgovine tekstilnom robom na veliko, žitarske radnje i drvare, trgovine ugljem i crepom, mađarski okupatori oteli od vlasnika odmah po ulasku, ne čekajući da započne deportacija, dok su ostatak prigrabili kada su Jevreje oterali na putovanje za Aušvic (Inv.br.1073.61). Jevrejska opština u Senti procenila je štetu na najmanje 100 miliona dinara.

Jevreji u Somboru imali su 79 trgovina iz kojih je oduzeta roba, od 30 zanatlija su oduzeli radionice s alatom, a nameštaj, nakit, novac i dragocenosti od 964 Jevrejina (Inv.br.5157,1431.2).

Okupator je u Apatinu oteo Jevrejima veliku fabriku čarapa i trikotaže, tri veletrgovine i radionice i četiri različite radnje; pored toga je oduzeo čitav nameštaj i opremu iz stana 62 Jevrejina, tako da je, ne računajući vrednost fabrike, jevrejska opština procenila štetu na oko 32.900.000 dinara.

U Adi je od Jevreja oduzet velik parni mlin, fabrika kišobrana, fabrika gumene robe, fabrika sirćeta, dva mlina za eksport, veliko izvozno stovarište za jaja i živinu, a osim toga je oduzeo 35 raznih trgovina i zanatskih radionica. Najzad su oduzeli Jevrejima stanove, kućni nameštaj i sve stvari, koje jevrejska opština procenjuje na 20 miliona predratnih valuta (Inv.br.6000.).

Od Jevreja u Crvenki, a bilo ih je svega 22, uzeti su i radnje i stanovi, pa opština procenjuje tu imovinu na 20 miliona dinara predratne valute (Inv.br.1035.1).

U Subotici su oduzeli Jevrejima dva parna mlina, 12 fabrika, 158 trgovačkih radnji, 18 veletrgovina, 48 zanatlijskih radionica i, osim toga, sav nameštaj i stvari od 1.300 porodica. Šteta se ceni na blizu milijardu dinara.

Čuruškim Jevrejima, kojih je bilo stotinu do takozvane racije (posle nje nije ostao živ ni-jedan), uz pomoć vojske su pojedini tamošnji Mađari delom ušli u posed, delom razvukli čitavu imovinu (Inv.br.1200.5).

U Novom Vrbasu su Jevrejima preoteli fabriku ulja i sirćeta i nekoliko veletrgovina, a tamošnja jevrejska opština je procenila štetu na 31.500.000 dinara.

Molska jevrejska opština je procenila da 10.800.000 predratnih dinara (Inv.br.1429.9) iznosi šteta pričinjena pošto je u logor deportovano 107 Jevreja, u čijem su posedu bile dve fabrike, dve lekarske ordinacije, dve advokatske kancelarije, bioskop, deset kafana, 12 320

većih trgovina, raznih trgovina sa stovarištima, jedna zlatarska radnja, jedna sajdžijska.

Ovo su, kao primer, samo podaci iz Bačke, s tim što se u okviru štete počinjene u svakom mestu ne kazuje o veoma važnoj stavki kakvu predsdtavlja broj oduzetih stanova i kuća. U pojedinim poglavljima knjiga o stradanjima u Sremu i Banatu izneseni su podaci o oduzimanju jevrejske imovine u tim delovima Vojvodine. Ni oni, međutim, ne govore o tome kolliko je bilo oduzetih stanova i kuća, tako da smo na osnovu ove evidencije praktično lišeni mogućnosti sagledavanja obima materijalnog pustošenja. Je li ta manjkavost u nekakvoj vezi s postupanjem vlasti po završetku rata i novom raspodelom stanova i kuća ili nije, ostaje da se nagađa.

Jednako besramna kao prethodne naredbe je ona ministarstva finansija u vladi Dime Sto-jaija, iz proleća 1944. godine, o tome da valja sačiniti inventar sefova po bankama čiji su Jevreji zakupci. Moguće je jedino pretpostaviti šta je nakon inventarisanja u sefovima ostalo. Postoji i upustvo o tome da nameštaj iz stanova i ostale pokretne kućne potrepštine treba koncentrisati u nekoliko većih jevrejskih stanova.

U naredbi ministra finansija dr Lajoš Remenji Šnelera od 14. maja 1944. novac, drago-cenosti, predmete izrađene od plemenitih metala, umetničke predmete i vredne tepihe Jevreja treba otpremiti u Budimpeštu, Poštanskoj štedionici, u zatvorenim kolima, uz pratnju oružanih finansa. Umetničke slike, fin porcelan, kipove, treba pakovati, isto tako i kolekcije od vrednosti ili druge predmete od zanatske umetnosti. To se takođe slalo u Budimpeštu.

Ondašnji, ratni komesar snabdevanja za Bačku naredio je, opet, 24. maja 1944. da oduzete nekretnine od Jevreja treba razdeliti mađarskom stanovništvu, u slučaju da već nisu bile prodate. Po onome što je potpisao

podžupan, jedan deo jevrejskih stvari već je bio isporučen mađarskoj vojsci.
Mesec dana kasnije i župan izdaje upozorenje da jevrejske stvari treba razdeliti Mađarima, pa i određuje cene, nesumnjivo simbolične. Upućuje i na to da novac za robu treba slati Poštanskoj štedionici, na račune nepoznatih lica. O tome da li se imalo uvida u to o čijim se računima radi najverovatnije nije potrebno govoriti, kao ni o tome da je roba davana u bescenje. Zašto da ne, kad je ionako bila oteta? Recimo, za krevet je trebalo platiti od tri do osam penga, za noćni ormančić osam penga, za otoman od pet do deset penga, za stolicu jedan, za perjani jastuk dva, za par cipela od jedan do deset, za zimski kaput od deset do trideset...
Često se u tim vremenima pominje i reč „kontribucija", što između ostalog znači i darovanje. U uslovima primene kontribucije u Bačkoj, mogao se razumeti i kao mogućnost za otkupljivanje, ali, kad otimači to kažu, za pretpostaviti je o kakvom se otkupu radi. Okupator je uvek zahtevao novac kao kontribuciju i pare su, pod pretnjom drastičnih kazni, bile prikupljane i okupatoru predavane, dok mađarski nacisti za uzvrat nisu imali ništa da daju!
Kakav je pristup imala nacistička vlast pitanju agrarne reforme, takođe vidu otimačine i pljačke, moguće je uveriti se iz majske naredbe 1944. godine, kada se uoči deportacije Jevreja objavljuje da se „u Sabadki preuzimaju jevrejska imanja iznad pet jutara", dakako, radi mera koje se preduzimaju u poljoprivredi.
Postupak mađarskog okupatora u Bačkoj karakteriše i to što je u pljački i u oduzimanju vodio računa o tome da, kada prilike to dopuste, treba raditi u okviru određenih zakon321
skih formi. Na primer, izdata je uredba po kojoj sva jevrejska imovina prelazi u svojinu mađarske države. To je na mnogo mesta bilo potpuno jednostavno sprovedeno u život, otimanjem, ali je uredba činila formu nekakve nazovipravne države. Uredba nije upućivala na to da tu imovinu međusobno treba da dele organi vlasti i mesno mađarsko stanovništvo, samo se, ipak, postupalo na taj način.
U pojedinim mestima, kao na primer u Bačkoj Palanci, Tovariševu i drugim, Ministarstvo poljoprivrede Kraljevine Mađarske jednostavno je izdalo naređenje zemljoknjižnoj vlasti da prenese jevrejske nekretnine u vlasništvo raznih mađarskih seoskih zadruga ili čak i u svojinu mesnih mađarskih stanovnika. Vidi se to iz izveštaja (Inv.br.1428.7).
I oduzimanje jevrejskih fabrika i radnji često se odigravalo po tim nazovizakonskim formama, kako to, na primer, izlazi iz izveštaja novosadskog narodnog okružnog suda (Inv.br.142.871). U njemu se nabrajaju slučajevi postavljanja komesara; učinio je to mađarski okupator u najvećim novosadskim fabrikama, u vlasništvu Jevreja, a komesari su većinom vodili brigu o tome da ta radnja bude ispražnjena a imovina raznesena.
Slika ove statistike ne bi bila potpuna kad ne bismo izneli o čemu još kazuje sudski izveštaj: „Onaj gore već opisani bedan ostatak Jevreja Vojvodine, koji u većini mesta Vojvodine ne dostiže ni deset odsto predratnog stanja, u više mesta pak ni jedan odsto predratnog stanja, ovaj tragičan ostatak Jevreja sad živi tu na mestu svog nekadašnjeg građanskog blagostanja, na ruševinama svojih kuća, radnji, fabrika, deca bez roditelja, očevi i majke bez dece, mlade devojčice bez ikog, a koji su u velikom broju upućeni na to da oni koji nisu sposobni za rad (a takvih ima među njima u nesrazmerno velikom procentu) žive od milosti jevrejskih opština, odnosno dobrotvornih svetskih organizacija, jer su došli većinom bolesni od patnji, mučenja, bolesti i od gladi oronuli, ili su osakaćeni.

PRESUDA

O tome na koji se način odnosio prema bespomoćnima jedan od onih iz predugog lanca odgovornih, moguće je doznati i iz ovog primera, iz presude Divizijskog vojnog suda iz Subotice, izrečene komandantu logora u Bačkoj Topoli, Alfredu Rozendalu. Sud FNR Jugoslavije proglasio ga je krivim po svim tačkama optužnice i osuđen je na smrt vešanjem, 22. novembra 1947. godine, kao i na gubitak političkih i pojedinih građanskih prava zauvek i na konfiskaciju celokupne imovine.
Kapetan Đura Šargin predsedavao je većem, u čijem sastavu su se nalazili major Dimitrije Šešerinac i poručnik Milan Vučinić, sekretar, poručnik Veljko Krgović, a u prisustvu vojnog tužioca 45. divizije, kapetana Voje Dragovića.
Alfreda Rozendala, koji je odgovarao zbog više dela ratnih zločina iz člana 3 tačke 3 Zakona o krivičnim delima protiv naroda i države, po službenoj dužnosti je branio Jovan Đorđević, advokat iz Subotice.
Sledi prepis presude, bez njenog obrazloženja.
x x x
Optuženi ROZENDAL ALFRED, bivši kriminalni sekretar nemačke tajne policije (Gestapoa) - SS-šturmfirer, rođen 1896. god. u Velinghofen-Dortumundu, od oca Vilhema i

majke Ize, rođene Berd, otac 2 dece, bio komandant logora u Bačkoj Topoli od aprila do kraja septembra 1944. god. pre toga bio kao organ Gestapoa u Žitomiru, predat jugoslovenskim vlastima 20. aprila 1947. godine, branio se iz pritvora,

K R I V J E

1) što je kao stvarni komandant logora u Bačkoj Topoli od kraja aprila do kraja septembra 1944. godine lično i preko svojih organa u nekoliko navrata vršio masovna hapšenja. Samo jednom prilikom uhapsio je i odveo u logor oko 250 Jevreja iz Bačke Topole i Subotice sa ženama i decom.324

2) što je kao komandant logora u Bačkoj Topoli od uhapšenih Jevreja i pristalica NOP-a, prilikom dovođenja u logor sam ili sa svojim organima oduzimao i pljačkao dragocenosti i sve stvari od vrednosti kao odelo i veš, opljačkavši na taj način oko 152.000 penga, 1.300 zlatnih burmi, 1.800 raznih satova, pored drugih stvari. Opljačkane stvari je Rozendal delimično zadržavao za sebe, pošto su na njemu viđene opljačkane košulje Dr. Lustig Zoltana advokata iz Topole i nekog pokrštenog Jevrejina Bodrogija, takođe iz Bačke Topole u čiji se stan bio uselio i čija je kola i konje uzeo i lično ih koristio. Deo opljačkanih stvari okrivljeni je davao svojoj ljubavnici ud. Mesner, sa kojom je zajedno stanovao i čiji je sin bio SS-ovac u logoru. Jedan deo opljačkanih stvari davao je i svojim potčinjenim službenicima u logoru.

3) što je kao komandant logora meseca aprila 1944. godine, prilikom izlaska iz kamiona kojim su logoraši dovedeni u logor, udario 70-godišnjeg Dajč Hermana trgovca iz Subotice tako da je ovaj odmah pao na zemlju i bez svesti ostao da leži nekoliko sati, posle čega je prenet u Suboticu, gde je posle nekoliko dana umro.

4) što je kao komandant logora upućivao logoraše na rad pojedinim privatnicima u okolini, od kojih je kao naknadu dobijao novac, dragocenosti, namirnice i drugo, pa ih sve zadržavao za sebe.

5) što je u nekoliko navrata poslao logoraše u razne „fernih-tungs lagere“, u Poljsku i Nemačku - tj. oko 6.000 ljudi, žena i dece, gde su isti po poznatim nacističkim metodama bili podvrgnuti uništenjima, tako da je od ukupnog broja poslatih logoraša uništeno skoro 90 odsto. Znajući da ih šalje na uništenje, okrivljeni im je pri polasku držao govore i cinično nagoveštavao bolji život na radu u Nemačkoj, svesno ih obmanjujući.

6) što je u avgustu 1944. godine u svojstvu komandanta logora naredio da se u drugom delu logora obesi partizan Milan Vukočević iz Beograda, a vešanju su pored njega i osoblja logora morali prisustvovati svi zatvorenici tog dela logora.

7) što je u leto 1944. godine zabranio da se bolesnom zatvoreniku partizanu Damjanović Dušanu, iz Žednika pruži ikakva logorska (lekarska) pomoć i intervencija, tako da je ovaj umro kao težak bolesnik.

8) što je kao komandant logora u samom logoru uveo sistem svakodnevnog zverskog mučenja i batinjanja logoraša te je tako:

a) po dolasku logoraša u aprilu 1944. godine među ostalim tukao nogom Damjanov Jakšu, advokata iz Subotice, Vadman Stevana, trgovca iz Subotice, dr Balog Ernesta lekara iz Subotice i druge,

b) neustanovljenog dana i meseca 1944. godine tukao je nogama jednu grupu Poljaka, pa ih za tim gurnuo niz stepenice, tako da su polomili ruke i noge, tukao je Rot Antala, činovnika iz Bačke Topole tako da mu je prebio jedno rebro,

c) tukao je Forgač Dezidera, činovnika iz Bačke Topole, usled čega je ovaj morao ležati neko vreme,

d). isto tako šamarao je i zatvorenika dr Popadića iz Sombora samo zato što mu je jednom prilikom u džepovima od kaputa pronašao nekoliko cigareta,

đ) kao komandant logora tukao je zatvorenicu Baki Tereziju, radnicu iz Subotice, a drugima naređivao da je takođe tuku, zato što Terezija nije htela da prizna da je kao logorašica primila pismo spolja, a zatim naredio da mora da pije svakog dana po pola litre slane vode, što je morala da čini i pored toga bila je svakodnevno i tučena do nesvesti,325

e) što je kao komandant logora naredio svojim potčinjenim da se istuče radnik Temunović iz Subotice, samo zato što je ovaj jednom prilikom prošao pored logora i isti je usled batinanja poludeo,

f) naredio je svom stražaru da se istuče logoraš dr Balog Erne, lekar iz Subotice, kojom prilikom su mu izlomljena dva rebra i prouzrokovano unutrašnje krvarenje od kojih je ležao nekoliko dana,

9) što je kao komandant logora specijalnim režimom koji se sastojao u davanju minimalnih obroka vršio izgladnjavanje logoraša usled čega su neki umrli od gladi, kao što je bio slučaj sa pet kolonista Srba iz Bačke. Sem toga je naređivao kazne zabranom ovako mizerne hrane, te je tako zabranio davanje hrane kroz 4 dana jednoj starici-logorašici čiji je sin bio u partizanima, samo

zato što nije na radu mogla podići jednu tešku korpu, a logorašu dr Popadiću iz Sombora uskratio je 8 dana hrane samo zato što mu je u džepu našao 2 cigarete krišom doturene,
10) što je na razne načine maltretirao logoraše ponižavao psovkom, trčanjem, žabljim skokovima, puzanjem po zemlji, istovarivanjem golim rukama šljake iz vagona i tome slično, te je tako:
a) naredio dr Popadiću iz Sombora da trči dva puta dnevno po 11 krugova oko logora,
b) naredio nepoznatom advokatu da trči okolo logora 50 puta,
v) naređivao pripadnicima NOP-a i Jevrejima da do iznemoglosti izvode gimnastičke vežbe čučanjem i žabljim skokovima,
g) naredio trojici Jevreja-logoraša, koji su prilikom nekog teškog rada primili od privatnika nešto namirnica kao nagradu da laktovima i kolenima puze po kamenju, usled čega su bili ranjavani i krvavi,
d) naređivao logorašima Poljacima da na suncu leže na stomaku sa svezanim rukama i da pri tom prave nogama kretanja plivanja,
đ) naređivao da se logoraši prilikom poljskih radova upređu u kola i plugove umesto marve.
Dakle u vreme rata, odnosno neprijateljske okupacije radio je kao organizator i neposredni izvršilac hapšenja, mučenja i odvođenja u internaciju i na prisilni rad stanovništva Jugoslavije, vršio izgladnjavanje, pljačku privatne imovine ili u svim ovim delima bio podstrekač, naterujući svoje podčinjene da sprovode mere koje su imale za cilj napred navedene delatnosti,
- čime je počinio više krivičnih dela ratnih zločina predviđeno u članu 3 tačka 3 Zakona o krivičnim delima protiv naroda i države,
- pa ga sud radi toga za napred opisana krivična dela, a na osnovu člana 4 istoga Zakona u vezi člana 8 Zakona o vrstama kazni,
OSUĐUJE na kaznu SMRTI VEŠANjEM, te na gubitak političkih i pojedinih građanskih prava, za uvek i na konfiskaciju celokupne imovine.
Zapisničar - sekretar,
/Poručnik Krgović Veljko, s. r./
/Merković Kata, s. r./
Predsednik veća - kapetan,
/Šargin

Pred kraj rata, u martu 1944. godine, u Nemačkoj je već doneta odluka o okupaciji Mađarske. Vlada Todorović je proučio zvanične spise koji su objavljeni u novinskim izveštajima. Evo deo koji je Vlada izdvojio za objavljivanje:

Uoči nemačke okupacije Mađarske vođeni su razgovori između Hitlera i Hortija, u baroknoj palati Šlos Kleshajm, nedaleko od austrijskog grada Salcburga, u jednoj od firerovih rezidencija. U stvari, nije zahvalno reći kako su vođeni razgovori prvih ljudi dve države, već bi se pre moglo reći da je firer svom gostu objasnio šta uskoro predstoji Mađarskoj. Jednako tako je Joakim fon Ribentrop priterao uza zid svog kolegu Jene Gucija, kao i glavnokomandujući nemačkih oružanih snaga Vilhelm Kajtel svoje slušaoce, Lajoša Čataja i Ferenca Sombateljija. Ovaj susret Hitlera i Hortija, u stvari, bio je njihov drugi po redu u kratkom vremenu, s tim što je tema bila ista – konačno rešenje jevrejskog pitanja – a u Šlos Kleshajmu postignut je sporazum o tome da će Mađarska isporučiti sto hiljada Jevreja Velikom nemačkom rajhu. Nije poznato da li je Horti verovao u iskrenost svog sagovornika ili nije, što je više verovatno, tek precizirano je na kojim će poslovima Jevreji biti angažovani. Radiće na izgradnji podzemnih fabrika borbenih aviona, nedaleko od Mauthauzena, kao i u jedanaest podružnica Dahaua. Predstojalo im je najpre da budu poslati u Aušvic, a odatle će dalje biti raspoređivani. Horti je saglašavajući se s predlogom domaćina faktički završio karijeru glavnokomandujućeg po svim pitanjima u Mađarskoj i svakako da ga nije iznenadila, po povratku u Budimpeštu, informacija da će ubuduće direktno odgovoran Hitleru biti nemački general Edmund Vesenmajer, koji je praktično već držao sve konce vlasti. Sledećeg dana, 19. marta, stigle su u Mađarsku i na deo teritorija koje je okupirala i nemačke oružane snage, kao i pripadnici Ajhmanovog Zonderkomanda.

OBJAVIĆE SE NAREDBA KOJA OGRANIČAVA SNABDEVANJE JEVREJA ŽIVOTNIM NAMIRNICAMA

Budapešta, 22. april (MTI) – Najnoviji broj „Službenih novina“ objaviće naredbu Ministra za javno snabdevanje o snabdevanju Jevreja životnim namirnicama. U smislu naredbe, počev od 1. maja na celoj teritoriji države obrok u šećeru za svako jevrejsko lice iznosiće mesečno 30 deka. Obrok u masti za Jevreje, međutim, u gradovima i opštinama u kojima se mast izdaje na osnovu karata izdavaće po 30 dekagrama u sezamovom ulju. U pogledu snabdevanja mesom, Jevreji

će na karte za meso dobijati po jednom licu 10 deka goveđeg ili konjskog mesa. Jevreji ne mogu učestvovati u snabdevanju konjskim mesom, a od konzervi koje se daju na karte mogu kupovati samo konzerve od goveđeg mesa. Važna naređenja produžava naredba i u pogledu snabdevanja mlekom. Na teritoriji Budapešte dobijaće mleka samo Jevrejke u drugom stanju i deca ispod tri godine. U slučaju da opadne proizvodnja mleka, smanjiće se u prvom redu obroci Jevreja. Životne namirnice koje se izdaju na karte kao: maslac, jaja, paprika, pirinač i mak, Jevreji neće dobijati. Naredba stupa na snagu 1. maja.

Ministrima u vladi Dime Stojaija bilo je potpuno jasno da se svaki mora bespogovorno pridržavati uputstava dobijenih od predsednika, pošto se radi o nemačkim naređenjima, a kada se na dnevnom redu našlo pitanje deportacije Jevreja, intervenisalo se u dotad nezamislivom pravcu (svakako, predsednik o o tome nije samostalno odlučio, već je iz Berlina dobijen pozitivan signal); Stojai je odlučio da se za donošenje odluke o početku proterivanja Jevreja u Aušvic ne mora čekati odobrenje regenta Hortija! Takvo nešto je uveliko bilo u suprotnosti s praksom ondašnjeg sistema odlučivanja i u Mađarskoj i protivno načinu na koji je rešavano svako iole krupnije pitanje među nacistima i fašistima. Princip je ustanovio Hitler od kako je 1933. došao na vlast, uvodeći obavezu da svaka odluka i potez za pokriće imaju dopuštenje više instance. U malo kojoj situaciji taj put nije poštovan! Sada, u Budimpešti, Stojai je pravilo prekršio i napravio je izuzetak – jasno, ne svojevoljno.

…Kompozicije s nesrećnicima, neki put čak i stotinak njih, kretale su prema južnoj Poljskoj tek kad bi vrata bila i zamandaljena i zapečaćena. Pošto bi se i to obavilo, bez obzira na krike, zapomaganja i jecaje koji bi se čuli iz unutrašnjosti vagona, davao bi se signal da je sve spremno za polazak.

…Folksdojčeri, doslovce „narodni Nemci”, bili su organizovani u okviru nemačke manjine u Bačkoj i imali su specijalan status. Izborili su se za takav položaj i na taj način što je velik broj pripadnika nemačke manjine, a stanovnika regije Delvidek, služio u SS jedinicama, uprkos tome što su formalno bili Mađari.

NOVE KNJIGE

Priredila Mirjam Aviezer Steiner

Anisa Hasanhodzic i Rifet Rustenović

Tragovima naših komšija Jevreja u Bosni i Hercegovini i holokaustu, Sarajevo, 2015.

Ova knjiga predstavlja vrijedan rad otkrivajući zaboravljenu i nepoznatu historiju Jevreja iz 15 jevrejskih zajednica BiH uz prikaz života i tradicije Jevreja u krajevima, gotovo potpuno uništenih u holokaustu. U knjizi se može naći mnogo informacija, fotosa i dokumenata o Jevrejima u tim zajednicama. Knjiga može služiti kao osnova za daljnja istraživanja čemu može poslužiti i opširna bibliografika. Radi se o Jevrejima iz: Banja Luke, Bihaća Bijeljine, Dervente, Gračanice, Kladnja, Mostara, Rogatice, Sarajeva, Travnika, Tuzle, Vlasenice, Zavidovća, Zenice, Zvornika…

Ovaj primerak uz informaciju kako knjigu mogu poručiti nalazi se u Arhivi Eventov

Verovatno ste u ovom broju Mosta pročitali poziv na saradnju od strane koautorke ove knjige, Anise Hasanhodžić. Molim vas, ukoliko možete da pomognete, to učinite, jer se istraživanje nastavlja!

U sledećem broju Mosta daćemo prikaz knjige Nikše Nezirovića
Jevreji u Bosanskom Šamcu, Šamac 2015. i knjige Slavka GOLDSTEINA,
suautor Ivo Goldstein,
J A S E N O V A C
Tragika, mitomanija, istina, Fraktura,Zagreb, 2016.

Obaveštavamo vas da je izašla iz štampe ***biografija Eve Nahir Panić*** *("Eva"), autor Dane Ilić, iz Kragujevca, Srbija.*
Tim povodom, postavljen je i web sajt na adresi: http://evabook.mojsajt.rs
Knjiga se može poručiti i putem linka: http://evabook.mojsajt.rs/kupiknjigu

Poslednja vest…

Dina Katan Bencion i njeno delo predstavljeno je 17. juna u Matici srpskoj u Novom Sadu. Moderator sesije je bio Dušan Mihalek.

Ukoliko se Dušan umilostivi u sledećem broju ćemo objaviti potpunu informaciju!

עמותת **עם שמח** ע"ר 580465680

המאסטרקלאס הבינלאומי והפרסים ע"ש ז'מבוקי לשירה אומנותית, ירושלים

28.07-06.08.2016

IMVAJ

INTERNATIONAL MASTERCLASSES & ŽAMBOKI AWARDS OF VOCAL ARTS, JERUSALEM

כל האירועים מתקיימים באולם הקונצרטים של המרכז למצויינות בחינוך (יאס"א), רחוב חיים קוליץ 1 גבעת משואה.

Tickets: 0502057951 :**לכרטיסים**

חפשו את IMVAJ בפייסבוק

30.07.16 שבת, 20:30

קונצרט פתיחה

אמני הקורס עם זוכי פרסי ז'מבוקי 2015

Opening concert

2016 IMVAJ resident artists with winners of the 2015 Zamboki awards

31.07.16 ראשון, 20:00

גאלת אופרה חגיגית

מצטייני IMVAJ באריות ודואטים עם התזמורת הסמפונית הישראלית, ראשון לציון בניצוח ברק טל

01-3-08.15

כיתות אמן עם מורי הקורס

Masterclasses with the resident artists

04.08.16 חמישי, 20:00

"חליל הקסם" מאת מוצארט בבימוי קלאודיה אדר וקלאודיה איזאבל מרטין ובניצוח עדי בר

Mozart's *Magic Flute* dir. Claudia Eder & Claudia I. martin Con. Adi Bar

06.08.16 שבת, 20:30

בכורה עולמית לאופרה *פירמוס ותסבי* מאת י.שרון בבמוי א.ניקוליץ' פ.הונדנברג

World Premiere of *Pyramus & Thisbe* by I. Sharon Dir. A. Nicolic v. Hundenberg